

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom).

(Lovforslaget (nr. 78) findes i tillæg A. sp. 1483, fremsættelsen i tidenden sp. 1932).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 2-6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om boligsparekontrakter.

(Lovforslaget (nr. 84) findes i tillæg A. sp. 1501, fremsættelsen i tidenden sp. 2295).

Første behandling af forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v.

(Lovforslaget (nr. 61) findes i tillæg A. sp. 1191, fremsættelsen i tidenden sp. 1650).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger.

(Lovforslaget (nr. 79) findes i tillæg A. sp. 1463, fremsættelsen i tidenden sp. 1924).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger.

(Lovforslaget (nr. 80) findes i tillæg A. sp. 1475, fremsættelsen i tidenden sp. 1924).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri.

(Lovforslaget (nr. 81) findes i tillæg A. sp. 1443, fremsættelsen i tidenden sp. 1924).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Formanden: Jeg skal fastsætte en taletid på indtil 30 minutter for partiernes ordførere i første omgang.

Grünbaum: Må jeg først sige lidt om finansministerens to lovforslag.

Jeg skal straks tilstå, at vi ikke tror meget på forslaget til en ny præmieopsparing, og det er der nok heller ikke mange andre der gør. For at citere et af venstres førende blade: Sjællands Tidende skriver:

„Man skal ikke lade sig bluffe af regeringens nye forslag om præmieopsparing til boligformål — det får fornemlig ingen selvstændig opsparingsfremmende betydning.“

Og videre siger venstrebladet:

„Det er for billigt og bekvemt at misbruge et folketingsflertal til at gennemføre en skueret som det foreliggende præmieringsforslag.“

Det var altså en venstreavis' bedømmelse af finansministerens forslag. I Politiken kalder man forslaget „regeringens nyeste påhit for at få folk til at spare“.

Det er jo kendt, at vi ikke er tilhængere af, at man på denne måde lader skatteyderne betale for statsstøtte til folk, der flytter deres penge fra én konto til en anden, eller som ville have sparet op alligevel. Vi har også selv tidligere haft forslag i samme retning, og vi synes, erfaringerne viser, at det er en dårlig måde at ville fremme opsparingen på. Det bliver jo stort set resultatet af det, jeg har sagt. De, der ikke har råd til at spare, skal altså med deres skat betale for dem, der har bedre råd til det. Det er en politik med social slagside, og derfor synes vi ikke, at dette lovforslag er særlig godt.

Man skulle i øvrigt mene, at renten nu i sig selv er så høj, at den må give tilstrækkeligt incitament til opsparing, hvis et sådant incitament er nødvendigt. Dog kan man sige, at den høje rente ikke i tilstrækkelig grad kommer netop sparerne til gode. Her er et punkt, hvor der virkelig kunne og burde gøres noget.

Hr. Lysholt Hansen pegede på det under finanslovdebatten, og tidligere stats- og finansminister Viggo Kampmann har også peget på det i en artikel. Vi mener, at dette spørgsmål bør tages op. Det er urimeligt, at man i en situation, hvor man skrider på større opsparing, ikke har sat indlænsrenten noget mere op. Men regeringen synes ikke at have interesseret sig tilstrækkeligt for denne sag. Det mener vi den bør gøre nu.

Med forslaget om fra 1971 at ansætte en lejeværdi på 4 pct. af den seneste vurdering for nyopførte eller nyanskaffede enfamilieshuse har man fulgt det synspunkt, som vi har gjort gældende ved tidligere behandlinger af dette spørgsmål, idet vi har sagt, at vi ikke vil være med til at forhøje lejeværdien for dem, der allerede har indrettet sig i

[Grünbaum.]

tillid til de gældende regler. Dette synspunkt må absolut fastholdes. Hvad der end kan rettes af indvendinger mod den gældende ordning, kan det ikke være rimeligt at forringe det grundlag, som disse mennesker har indrettet deres økonomi på. Vi er altså enige i, at ændringen skal omfatte de nyopførte og nyanskaffede huse.

Dermed være ikke sagt, at vi mener, at dette forslag er det helt rigtige. Regeringen kender jo vore synspunkter. Vi beklager, at venstres forslag om en graduering af lejeværdien efter husets værdi, altså en højere lejeværdi for de såkaldte luksusvillaer, åbenbart er blevet droppet af regeringen og af de tre partier. Her var ellers en god mulighed, synes vi, for efterhånden at komme en af de værste urimeligheder til livs. Det kan vel ikke være rigtigt, at skatteyderne fortsat skal belastes med offentlige subsidier til byggeri af deciderede luksusvillaer. Vi mener, den svenske ordning er socialt langt mere retfærdig end det, der foreslås her, og vi håber, at der vil blive mulighed for at få hr. Henry Christensens forslag frem igen under forhandlingerne. De to forslag, finansministerens og hr. Henry Christensens, står jo ikke i modsætning til hinanden, de kan nemt bygges sammen.

En anden ting er, at dette lovforslag slet ikke løser problemet om den store skattemæssige forskelsbehandling af parcelhusejerne. Forslaget ændrer intet ved, at skattegevinsten er langt større for den velstillede end for den mindre velstillede, selv om de bor i nøjagtig samme type hus med nøjagtig samme ejendomsværdi. Der er her en social skævhed, som bør søges rettet for de nye og de nyanskaffede huse.

Jeg vil også pege på, at der er mennesker, hvis indtægt er så beskedent, at de enten slet ikke eller kun i ringe grad får gavn af parcelhusfradraget. Her kunne vi tænke os en kombination med et tilskud efter boligsikringsordningen. Vi har tidligere peget på det, og vi vil gerne have, at man ser på det i udvalget; vi mener, at det kunne være en løsning.

Der er også andre muligheder. F. eks., som jeg ligeledes tidligere har nævnt, at give fradraget i skatten i stedet for i indkomsten. Så bliver gevinsten nemlig ikke af-

hængig af indkomstens størrelse og altså ikke mindre for de parcelhusejere, der har den lille indkomst, end for dem, der har den store.

Endelig må jeg omtale vort tidligere forslag om, at der kunne gives skattefrihed for ældre parcelhusejere, f. eks. med indtil — det er en tanke i hvert fald — 1.000 kr. af et eventuelt overskud på ejendomsregnskabet. Der er ingen tvivl om, at noget sådant ville hjælpe en hel del folkepensionister, der har svært ved at klare deres husudgifter. En mulighed er jo også at nedsætte ejendomsskatterne for disse ældre parcelhusejere.

Lad mig så sige lidt om ejerlejlighederne. Vi vil gerne se på det forslag i udvalget. Vi synes, det trænger til en nærmere belysning, men umiddelbart forekommer det ikke urimeligt. Jeg erindrer dog om vort forslag om, at adgangen til at oprette ejerlejligheder må begrænses til nybyggeriet. Jeg tror, hr. Helge Nielsen i sit indlæg vil komme nærmere ind på det spørgsmål.

Må jeg derefter gøre nogle mere principielle bemærkninger om boligpolitikken og den økonomiske politik med udgangspunkt i boligministerens udtalelse i fremsættelsestalen, hvor boligministeren jo sagde, at det var en illusion at tro, at boligproblemet kunne løses, så længe der ikke foreligger en egentlig, ensartet og konkurrencepræget markedspris på boliger på samme måde, som tilfældet er, hvor det drejer sig om andre forbrugsgoder.

Det er jo en slags programudtalelse for den politik, regeringen nu lægger op til på boligområdet. Jeg var lidt forbavset over, at det netop var boligministeren, der udtrykte denne programudtalelse, men det gjorde han altså. Det må siges meget tydeligt fra vor side, at vi deler ikke denne opfattelse. Vi mener tværtimod, at vor boligpolitik må tage udgangspunkt i det grundlæggende synspunkt, at boligen netop ikke skal betragtes som en vare, der skal sælges til en markedspris. Boligen må i det moderne samfund betragtes som et socialt gode, og vi ser ikke noget galt i, at en god bolig for såvel familier som for enlige skal kunne opnås til en pris, der er en del lavere end den såkaldte markedspris. Vi tror nemlig slet ikke på, at boligbehovet vil blive

[Grünbaum.]

tilgodeset på en rimelig måde, hvis løsnings skal findes efter liberalistisk markedsmønstre.

Det er jo ingen kunst at opnå det, man kalder for ligevægt på boligmarkedet, ved simpelt hen at sætte prisen på boligen op. Det er ikke særlig svært. Men løser det egentlige boligproblemet? Naturligvis gør det ikke det. Man kan gøre det så dyrt at bo, at kun den velstillede vil få råd til en ordentlig bolig. En sådan løsning kan vi i hvert fald ikke acceptere.

Derfor må vi forkaste den af boligministeren fremsatte udtalelse. Vi kan ikke anerkende den som grundlag hverken for en moderne boligpolitik eller for boligpolitikken som led i den økonomiske politik.

Der er bygget mange gode boliger, både etagelejligheder og enfamilieshuse, i de senere år. Vi må nok have lov at sige, at 60'erne har været en god periode med en stadig og betydelig vækst i boligbyggeriet. Men der skal bygges meget mere, og der skal bygges endnu bedre boliger i 70'erne. Det er det, der må være formålet og opgaven for boligpolitikken. Mon ikke de allerfleste efterhånden er blevet klar over, at en god bolig, gode boligforhold, pladsmæssigt, lyd­mæssigt osv., er noget af det allervigtigste for mennesket i det moderne samfund?

Jeg tror ikke, det er nødvendigt for mig at fordybe mig i disse betragtninger. Det er vist efterhånden ganske almindeligt anerkendt, at sådan er det. Det er et af vore virkelige store problemer i relation til spørgsmålet om menneskets trivsel. Men konsekvensen af dette er jo også klar: vi må anerkende boligen som et socialt gode og boligbehovet som et socialt behov, noget som samfundet som helhed har et meget stort ansvar for, også hvor det drejer sig om den økonomiske politik. Det vil jeg gerne sige lidt om.

Spørgsmålet er jo — det er jo også stillet mange steder i den senere tid, i pressen, på møderne — men har vi da råd til en social boligpolitik som den, jeg her har sagt noget

om? Viser ikke bl. a. det meget store valutaunderskud, at vi ikke har råd til at føre en sådan boligpolitik? Jeg må straks sige, at det kan se sådan ud, men vi mener ikke, det er rigtigt.

For det første skyldes den meget stærke stigning i valutaunderskuddet, som vi har oplevet i 1969, efter vor opfattelse hovedsagelig regeringens egen politik, den saksakprægede økonomiske politik. Jeg taler her om stigningen i valutaunderskuddet.

For det andet mener vi, at det er vigtigt, meget vigtigt, at få sagt, at det mere langsigtede danske valutaproblem ikke er et spørgsmål om mere eller mindre boligbyggeri. Man kunne lige så godt sige, at det skyldes et for stort forbrug af f. eks. skjorter eller slips eller noget helt tredje. Måske drikker vi for meget øl, hvad ved jeg. Vi har ganske enkelt råd til det byggeri, som vi beslutter at have i det danske samfund. Det er sagen, og det er sandheden. Det drejer sig reelt om arbejdskraft, om materialer, om byggekapa­citet. Ikke særlig om valuta. Vi har arbejdskraft, materialer og kapacitet til et endog meget større byggeri, hvis vi får den planlægning, der skal til, og hvis byggeriet får lov at udvikle sig og ikke bliver brugt som regulator i den økonomiske politik.

Valutaproblemet er nemlig et spørgsmål af generel karakter; det er det, der er det afgørende. Det er et spørgsmål om vor betalingsmæssige stilling over for udlandet, og det er derfor et spørgsmål om den samlede produktion, om samlet investering og forbrug, om eksport og import, ikke specielt om netop byggeriets større eller mindre omfang.

Jeg må tilstå, at jeg har meget lidt respekt for de mærkelige sammenstillinger, vi har hørt, af tal, der ganske vist er nogenlunde lige store, de 3 milliarder kroner i valutaunderskud og de godt 3 milliarder kroner, man har opgjort den samlede udgift til ved boligsikring, rentesikring og parcelhusstøtte. Alle disse tre former for subsidier er imidlertid — det må man ikke glemme

[Grünbaum.]

— dækket ind over skatterne, fuldt ud endda. De kan altså ikke være årsagen til et eventuelt for stort samlet forbrug i det danske samfund. Det er ganske simpelt noget vrøvl. Noget andet er, at de samlede investeringer, der ikke er afhængige af det enkelte års forbrug, kan blive totalt set for store i en given periode, det skal vi da gerne indrømme, men her er vi igen ved spørgsmålet om den generelle økonomiske politik.

Lad mig til slut sige, at vi afviser ikke, at der skal føres økonomisk politik i dette land. Vi afviser ikke, at der må føres både finanspolitik og pengepolitik, hvis der skal opnås balance over for udlandet. Vi mener også, at der må fremskaffes mere kapital til udvikling af erhvervslivet, og at opsparingen bør øges. Alt det er vi enige i, og vi har fremført konkrete forslag om det. Men vi er ikke enige i, at det generelle valutaproblem skal løses specielt ved at begrænse og fordyre boligbyggeriet, som tværtimod bør fremmes mest muligt. Det gælder ikke om at gøre byggeriet dyrere, det gælder om at gøre det billigere, og det gælder om at sikre den rolige byggerytme, der er afgørende for planlægningen af et virkelig effektivt byggeri.

Derfor er vi meget skeptiske over for regeringens planer. Vi synes, de i for høj grad er præget af den øjeblikkelige økonomiske situation. Vi mener, det bør være byggeriets langtidspøblemer, der skal drøftes: mulighederne for en bedre planlægning, sikringen af væksten i byggeriet i de kommende år, herunder også spørgsmålet om finansieringen. Det er vi klar til at drøfte. Det må først og fremmest være en offentlig opgave til sikre en sådan langtidsløsning for boligbyggeriet.

Helge Nielsen: Der er fra mange sider givet udtryk for, at boligforliget af 1966 bør fornys, at det ikke løser vore boligproblemer. Jeg er ikke uenig i denne konklusion, men vil dog understrege, at havde vi ikke fået boligforliget i 1966 på godt og på ondt, ja, så havde boligsituationen set betydelig værre ud i dag. Så havde vi ikke haft det store boligbyggeri, så havde vi ikke fået rentesikringen, så havde vi ikke fået bolig-sikringen, og så havde vi i dag haft et ubeskyttet lejeniveau.

Men når dette er sagt, er jeg også villig til at indrømme, at under de nuværende økonomiske vilkår løser boligforliget ikke vor boligsituation, men det kan jo først og fremmest kun være den nuværende regerings skyld. Det er denne regerings fejlslagne økonomiske politik, der har ansvar herfor. Regeringen har forsøgt at løse den økonomiske situation gennem en rentepolitik til skade for boligbyggeriet. Det er også kendetegnende for de lovforslag, regeringen har fremsat, og de forslag, regeringen har bebudet. Regeringen er kørt i sæk med sin økonomi og skal nu søge at rette den op gennem fordyrelse af boligbyggeriet.

Folketinget har fået mange betænkninger og rapporter om boligbyggeriets forhold, både de økonomiske forhold og de produktionsmæssige. Det økonomiske råd har udtalt sig, Kurt Hansen-udvalget og realkreditkommissionen har afgivet betænkning, og det såkaldte B&W-udvalg har barslet med en redegørelse. Jeg vil benytte lejligheden til at takke ministeren, fordi han ikke fulgte Kurt Hansen-udvalget fuldt ud, men samtidig understrege, at de forslag, ministeren har lagt på folketingets bord, er stramme nok. Man stiller forslag, der gennem større selvfinansiering og kortere løbetid for lånene vil fordyre boligen. Mit partis formand, hr. J. O. Krag, betegnede under finanslovdebatten disse forslag som ungdomsfjendske. Jeg er helt enig i denne betragtning. Jeg tror i øvrigt ikke, at denne stramning løser noget problem. Lånene bliver formentlig kun flyttet fra det åbne, gennemsigtige lånemarked over i det grå marked.

Der ligger ikke i de forslag, vi til dette øjeblik har set, nogen løsning af de problemer, der har skabt hele miseren, nemlig jordpriserne og priserne på kapital. Løser vi ikke disse problemer, vil prisen for boliger stige og stige, og så vil det være en økonomisk fordel at købe hurtigt, låne de manglende penge, selv til meget høje renter, i stedet for at spare op og vente. Af disse grunde må vi sige fra over for ministerens forslag på nuværende tidspunkt.

Jeg forstår på fremsættelsestalen, at vi kan forvente nye forslag som følge af realkreditkommissionens betænkning, og vi kan måske også vente nye forslag på baggrund af B&W-rapporten. Vi ved, at lejerne og

[Hølge Nielson.]

ejerne forhandler, vi ved, at der er forhandlinger i gang med det almenyttige boligbyggeri. Disse forhandlinger, hvad enten de ender positivt eller negativt, vil vel afføde nye og vigtige lovforslag. Regeringen kan da ikke forlange, at vi skal tage stilling til regeringens boligpolitik på et tidspunkt, hvor vi ikke kender den, på et tidspunkt, hvor vi kun har en fornemmelse af, at det er lutter ubehagelige ting, man serverer for os.

Socialdemokratiet har fremlagt en lang række forslag til løsning af problemerne både her i tinget og i boligudvalget. Hvad har regeringspartierne sagt til dem? Blank afvisning. Og alligevel var både boligministeren og flere af regeringsordførerne ved første behandling af finanslovforslaget fornærmede over, at socialdemokratiet tillod sig at være skeptisk over for regeringens hensigter på det boligpolitiske område. Lad os først se, hvad det er regeringen har i posen. Der er alt for mange dunkle punkter i ministerens fremsættelsestale.

Der er bl. a. de fordele, ejerne af private udlejningsejendomme får gennem lånenes kortere løbetid og de deraf forhøjede huslejer. Hvad med den fordel der ligger i at komme til at eje kapitalen hurtigere på lejernes bekostning? Skal lejerne gennem denne tvangsopsparring, gennem nedsat forbrug, bare forære husejerne en kapitalgevinst? Eller har ministeren tænkt sig noget andet formål med denne tvangsopsparring? Skal den tjene samfundsnyttige formål? Det vil vi da gerne høre lidt om.

Økonomiministeren var under den før nævnte behandling tilsyneladende ikke bange for tillægslånenes virkning og havde ikke gjort sig forestillinger om at stramme til her. Jeg vil gerne spørge, om boligministeren heller ikke er bange for, at disse tillægslån skal medføre utilsigtede forbrugsudvidelser og dermed belaste det samlede obligationsmarked.

Der er også stramningen over for kommunerne. Den må vi også vende os imod. Gennem en forfejlet byrdefordelingslovgivning har man skabt store økonomiske problemer for en række kommuner. De stramninger, boligministeren her foreslår, vil praktisk talt gøre det umuligt for kommunerne at gennemføre deres sociale og kultu-

relle institutionsbyggeri. Ja, det bliver mange spørgsmål, som vi ønsker belyst i det kommende udvalgsarbejde.

Må jeg til forslagene om forenklinger sige, at dem hilser vi med tilfredshed. Jeg ville endog ønske, at vi kunne gå et skridt videre og skabe endnu mere forenkling i vort realkreditsystem. Som jeg tidligere har været inde på, har mange vise mænd skrevet mange vise ord i digre værker. Det skal de absolut ikke lastes for, tværtimod, men må jeg have lov til at sige, at ret meget nyt var der jo ikke i det.

Et gennemgående træk er, at man mener, at udligning af lejen i gammelt og nyt boligbyggeri er et universalmiddel, der vil kurere patienten. Her kan jeg ikke følge med. Hvem har nogen sinde ført bevis for, at vurderingslejen i den gamle boligmasse er for lav? Hvem har nogen sinde ført bevis for, at den gamle boligmasse er mere værd? Der er tusinder af beviser for, at lejen i nybyggeriet er for høj, og at de nye lejligheder ikke er prisen værd, og det skal da også klart siges, at de høje priser i nybyggeriet ikke er skabt gennem for høje lønninger til håndværkere eller lønmodtagere, men gennem en forfejlet økonomisk politik, gennem en for svag jordlovgivning og en rentepolitik, som har medført disse stigninger.

Bolig- og byggefonden kunne have løst nogle af problemerne. Også her fejlede regeringen. Gennem en kraftig beskæring af statens bolig- og byggefond fjernede man mulighederne for virkelig effektivt at begrænse grundprisstigningerne via kommunale jordkøb. Det blev dengang udskreget som besparelser. Nu viser det sig, hvad det var, nemlig en væsentlig fordyrelse af både bolig- og erhvervsinvesteringer. Her kan regeringen hente sin dokumentation i byggerapportens påpegning af grundprisernes andel i prisudviklingen for byggeriet.

Jeg ser i fremsættelsestalen, at boligministeren vil anvende eventuelle huslejstigninger i den gamle boligmasse til at billiggøre nybyggeriet, men jeg kan ikke få øje på, hvor eller hvordan det er ministeren vil bruge disse penge til at nedsætte prisen på den nye bolig. Ja, jeg kan se det i forhold til landsbyggefonden og det almenyttige boligbyggeri, men hvad med det øvrige byggeri? For det almenyttige byggeri er det jo kun for at afbøde de fordyrende virk-

[Helge Nielsen.]

ninger, forslagene i øvrigt har over for dette område; nogen nedsættelse af den nuværende leje i nybyggeriet kan jeg ikke få øje på. Men her vil ministeren måske vejlede mig lidt.

Efter min opfattelse kan byggepolitikens hovedproblemer sammenfattes i behovet for en fast byggerytme, for en stabil afsætning og for en effektiv jord- og bygge-modningspolitik. Er disse forudsætninger i orden, kan man med held forøge byggeriet, samtidig med at man kan føre en fornuftig rentepolitik.

Et af udgangspunkterne i boligforliget af 1966 var, at der skulle føres en politik, der sikrede et lavt renteniveau og lavere grundpriser. Regeringen har ikke opfyldt nogen af disse betingelser. Regeringen har med den førte politik ikke bestilt andet end at forøge afstanden mellem nybyggeriets leje og vurderingslejen i den bestående boligmasse. Nu kommer man så og siger: afstanden bliver større og større, der må gøres noget ved det, boligforliget må på dette punkt revideres. Det gør man på trods af, at vi har advaret regeringen mod alle de ting, der netop har forøget afstanden. Jeg tror ikke, man egentlig gør det for nybyggeriets skyld eller for at løse boligproblemerne, men vi kan vel have en fornemmelse af, at det snarere er en ny måde at beskære befolkningens forbrug på. En fordyrelse af den bestående boligmasse, en fordyrelse af nybyggeriet, er det nogen løsning på vort boligproblem? Vi mener det ikke.

Over for denne politik står en klart markeret socialdemokratisk boligpolitik, der er i stand til at løse problemerne. Vort arbejdsprogram fra 1966 giver anvisningerne. De forslag, vi allerede har fremsat her i tinget, giver løsningerne på problemerne. Vil man have socialdemokratiet med i et nyt boligforlig, er vore betingelser klart formuleret ved tidligere lejligheder. Men lad mig gentage, for at ingen skal være i tvivl: vi kræver rentesikringen fortsat efter 1974 og er villige til at drøfte en lav rente for hele boligbyggeriet. Vi kræver den sociale, spekulationsfri kvota udvidet fra 13.000 lejligheder årlig til i første omgang 18.000 lejligheder årlig. Vi kræver boligsikringsordningen reguleret, så den genvinder den sociale værdi, den havde, da den blev indført i

1966, ligesom vi må kræve maksimumsgrænserne hævet. Vi kræver stop for ejerlejligheder i den bestående boligmasse, og vi kræver fri bytteret og demokrati i boligen.

Og for at det skal være helt klart, skal jeg gentage, at socialdemokratiet er yderst skeptisk over for en ny omgang generelle lejeforhøjelser. Erfaringerne fra boligforliget på dette punkt opfordrer ikke til gentagelse. Som hr. J. O. Krag sagde det under debatten i december, har de private grundejere bestemt ikke noget til gode. De har fået nok, og målet at udligne lejeforskellene blev ikke nået. Det har jeg allerede understreget. Socialdemokratiet må gå imod nye forslag i den retning. Vort grundsyn er, at boligen er et socialt gode, hvor prisen ikke skal fastlægges efter udbud og efterspørgsel, men ud fra et socialt synspunkt. Kan disse krav tilgodeses i de kommende forhandlinger, kan regeringen også få socialdemokratiet i tale. Men vi kræver en menneskevenlig boligpolitik.

Haunstrup Clemmensen: Jeg skal tillade mig at gøre nogle bemærkninger vedrørende forslaget til lov om ændring af ligningsloven og lovforslaget om boligsparekontrakter, mens min partifælle hr. Knud Østergaard vil omtale de øvrige lovforslag, der er til behandling.

Jeg lægger vægt på til indledning at understrege, at disse forslag netop er led i en større helhed, og jeg har forstået, at der, som det trods alt også fremgik af finanslovdebatten i december, i virkeligheden er bred enighed om, at der er behov for langsigtede foranstaltninger for at genskabe balancen i dansk økonomi. Så nytter det naturligvis ikke, at man i en situation, hvor man er enig om målet, ikke også vil være parat til at gennemføre foranstaltninger, der på det ene eller det andet område kan være ubehagelige eller mindre populære.

Det forslag om ændringer af ligningsloven, der er fremsat, skal jo først have gyldighed fra og med indkomståret 1971 og vedrører dels enfamilieshuse, dels ejerlejligheder. Vi lægger megen vægt på fra det konservative folkepartis side at understrege, at vi naturligvis ønsker helt og fuldt at respektere indgåede aftaler, herunder også boligforliget, og vi lægger vægt på, på nøjagtig samme måde som hr. Grünbaum

[Hauustrup Clemmensen.]

for et øjeblik siden gav udtryk for, at der ikke ved disse forslag gribes ind i dispositioner, som landets borgere i god tro har truffet og tilrettelagt deres økonomi ud fra; det ville ikke være rimeligt og forsvarligt. Derfor omfatter forslagene vedrørende enfamiliehusene også kun nyopførte og nyanskaffede enfamiliehusene.

Vi understreger i forbindelse med den standende og gennem mange år stående diskussion vedrørende behandlingen af lejere i etageejendomme og enfamiliehusene indehavere, at der dér tages de nødvendige afbalancerende hensyn. Det kan naturligvis ikke være rimeligt og naturligt, at en enkelt af disse to grupper enten bliver favoriseret på den anden gruppes bekostning eller stillet vanskeligt. I denne forbindelse erindrer jeg om, at der for lejere i etageejendommene er gennemført en boligsikringsordning, mens dette ikke gælder for enfamiliehusenes beboere. I det hele taget må man vel understrege, at hele ideen med at kræve indkomstskat af besiddelse af et enfamiliehus, mens man f. eks. ikke kræver indkomstbeskatning af besiddelse af kostbare møbler, malerier, antikviteter o. lign., i sig selv virker noget specielt, for at sige det med en parlamentarisk sprogbrug. Men når en sådan ordning nu engang eksisterer, finder vi det rimeligt og kan tiltræde, at man fremover fastsætter lejeværdien til 4 pct. af den seneste ejendomsvurdering af nyanskaffede og nyopførte huse.

Ejerlejlighederne har vi fra konservativ side overordentlig stor sympati for, nota bene hvis disse ejerlejligheder er af tilstrækkelig høj kvalitet. Vi har, som det også tidligere har været drøftet i denne høje forsamling, fundet mange eksempler på aldeles urimelige og uforsvarlige ejerlejlighedstyper, og derfor var det kun godt, at der på dette område blev skredet ind. Vi kan her tiltræde forslaget om, at lejeværdien beregnes som 5 pct. af den seneste vurdering, og at der samtidig sker ophævelse af standardfradraget for vedligeholdelse. Men jeg synes, der er god grund til at understrege, som ministeren også har gjort det i sin fremsættelse, at der derved kan komme overgangsproblemer på en række områder, som vi naturligvis må se på under udvalgsarbejdet.

Det næste lovforslag, jeg skulle udtale mig om, vedrører boligsparekontrakter. Det er fra konservativ side gang på gang fremhævet, at opsparingen må være et fundamentalt led i den samlede økonomiske politik, når der er manglende balance. Jeg er, hvis det ikke gør hr. Grünbaum utryg, enig med ham i, at man ikke skal udpege et enkelt område, det være sig boligbyggeriet eller andet, og sige: her er årsagen til, at der er manglende balance i dansk økonomi. Naturligvis ikke, det ville ikke være sagligt og rimeligt. Men det er lige så ubestrideligt, at der er en sådan manglende balance, og da vel ingen har evner og kræfter til at forestille sig, at forbruget skal nedskæres væsentligt, og heller ikke ønsker det, lige så lidt som man gør sig forestillinger om, at investeringerne skal gå ned, må man være enig om, at opsparingen bør forøges. Jeg forstår, at også det største oppositionsparti i princippet er enig i denne betragtning og gerne ser opsparingen forøget.

Vi har vel et ganske klart udtryk for, at opsparingen er for lille i forhold til kravene til investeringskapital og i forhold til forbruget netop i den høje rente og den meget stramme likviditet, som alle dele af det danske samfund lider under i denne tid. Derfor er der behov for at overveje, hvordan man kan forøge opsparingen. Jeg er naturligvis enig i, at det ikke blot må være en overflytning fra én konto til en anden, men i princippet en nyopsparing, vi forsøger at skabe incitamenter for. Disse incitamenter er det efter vort skøn nødvendigt at skabe, fordi mange hidtidige incitamenter ikke længere eksisterer, eller i hvert fald ikke virker med samme kraft. Opsparing til alderdom, til social tryghed, til børns uddannelse har ikke længere den samme vægt i det moderne velstandssamfund, som den havde tidligere, og samtidig ved vi, at inflationen gør opsparing mindre tiltrækkende, end den ellers ville være.

Når der derfor er behov for yderligere investeringskapital, må det altså være nødvendigt at forsøge at skabe en yderligere opsparing for at skabe balance på disse områder. Jeg er ganske enig i, at sådanne ordninger ikke må have social slagside, men jeg vil gerne understrege, at det får en uhyggelig social slagside, hvis der ikke er investeringskapital nok til at skabe nye

[Hannstrup Glømmensen.]

arbejdspladser eller modernisere bestående arbejdspladser, således at de pågældende virksomheder kan blive tilstrækkelig konkurrencedygtige. Vi mener derfor, det er naturligt at se på disse foranstaltninger. Vi er forhandlingsvenlige, naturligvis da, om alle de forskellige ordninger, der kan komme på tale, og parat til at vurdere de ulemper, der ubestrideligt også kan være.

Men vi understreger, at der netop vedrørende boligopsparingen er en yderligere, særlig begrundelse, som jeg synes man fra alle sider burde lægge megen vægt på, nemlig at de mennesker — fortrinsvis unge, der skal etablere sig i nye boliger, men også i visse tilfælde ældre, der skal flytte fra en elendig, dårlig og forældet bolig til en mere tidssvarende bolig — kommer til at sætte sig for en langt større boligudgift end den øvrige del af befolkningen. Derfor ville det være naturligt, om man fra samfundets side ved opsparingsfremmende foranstaltninger forsøgte i nogen grad at hjælpe til at dæmpe denne vældige forskel i leje- og boligudgiften mellem unge og ældre, der bor i gode og tidssvarende boliger. Også af den grund finder vi det her foreliggende forslag om boligopsparingskontrakter overordentlig forstandigt, og vi vil meget gerne medvirke til dets gennemførelse; vi synes, det både af boligpolitiske og af økonomiske grunde vil være værdifuldt at få det gennemført.

Jeg lægger til sidst afgørende vægt på at understrege, at det også om disse to forslag gælder, at det må være naturligt og rimeligt, at der sker en fordomsfri og saglig forhandling med henblik på at opnå et kompromis, hvis noget sådant overhovedet er muligt under udvalgsarbejdet. Det konservative folkeparti medvirker meget gerne dertil.

Knud Østergaard: Forslagene om at ændre reglerne for optagelse af lån i fast ejendom er et væsentligt led i regeringens økonomiske reformplan. Enhver, der har øjne at se med, har for længst erkendt, at den udvikling, vi har været inde i i flere år, simpelt hen ikke kan fortsætte. De store investeringer, der er præsteret, har ikke som baggrund en større opsparing, og derfor har de betydet et overpres på obligati-

onsmarkedet. Resultatet blev lavere kurser og højere rente, hvilket har befordret pristigninger på boliger, arbejdskraft og varer såvel til konsum som til eksport.

Se, denne dårlighed er ikke af ny dato. Den eksisterede også under den tidligere regering, og den var erkendt af denne. Jeg tager ikke fejl, når jeg siger, at det netop var disse alvorlige økonomiske problemer, som fremkaldte en række, jeg vil sige prisværdige initiativer hos regeringen J. O. Krag. Den nedsatte realkreditkommissionen, den nedsatte det såkaldte Kurt Hansen-udvalg, og den foranstaltede det, man har betegnet som en B&W-undersøgelse af byggeriets forhold. Vi har nu fået det materiale, man bad om, og vi har fået svar på de spørgsmål, som den tidligere statsminister, hr. J. O. Krag, hans ministre og hans parti stillede de sagkyndige på området.

Med de foreliggende lovforslag tør det siges at regeringen har handlet hurtigt og resolut. Den har også handlet rigtigt. Den har indpasset forslagene i en langsigtet økonomisk planlægning, som skal befri os for idelig kapitalmangel og for underskud på vor handelsbalance med resultatet: de kendte og drastiske politiske og økonomiske indgreb. Regeringen skal derfor også roses for, at den har fremsat forslagene på en sådan måde og et sådant tidspunkt, at der bliver rigelig tid til at forhandle om dem. Vi er ikke i en akut situation, men i en situation, hvor det fornødne materiale er til rådighed, og hvor der derfor bydes folketingets partier og ikke mindst oppositionen vilkår, som jeg husker vi længtes efter, men kun turde drømme om, da mit parti i en fortid, der bliver fjernere og fjernere, var placeret på oppositionsbankene.

Regeringens udspil er af stort reelt og politisk indhold. Det berører så at sige hver eneste borger i dette land, og med „berøre“ mener jeg, at det sigter mod en tryggere og solidere tilværelse for borgeren, nemlig en tilværelse uden chok og uden kriseindgreb, som kan ryste den situation, enhver søger at bygge op omkring sig og sine. Det er på den baggrund, man må anskue forslagene og deres paragraffer, og det er under den synsvinkel, vi må følge forbindelsen fra paragrafferne ud til bolig og fabrik, kontor og landbrugsejendom, købmandshandel og fritidshus. Regeringen og regeringspartierne

[Knud Østergaard.]

har selvfølgelig afvejet og overvejet forslagene, inden vi mødte med dem her i det høje ting, og generelt kan det vel siges, at med hensyn til løbetider og lånegrænser har man lagt sig nærmere forslagene fra realkreditkommissionen end forslagene fra Kurt Hansen-udvalget. Jeg tror, det er rigtigt. Men lad mig tilføje: jeg tror også, det er vigtigt, at vi fortsætter disse overvejelser i det 21 mands udvalg, der går i gang med arbejdet på onsdag.

Jeg vil gerne komme lidt nærmere ind på tanker, som bl. a. jeg har fået efter at have gennemlæst det materiale, som ikke var tilgængeligt for blot ganske få dage siden. Forinden bør det dog understreges, at vel indledte jeg med at sige, at de her behandlede lovforslag var et væsentligt led i regeringens økonomiske reformplan, men der er andre, lige så betydelige elementer i planen. Mit partis politiske ordfører, hr. Haunstrup Clemmensen, har netop behandlet meget vigtige områder af den langsigtede planlægning, som regeringen og regeringspartierne tilstræber, og det høje ting kender andre forslag, som er fremsat, men som endnu ikke har været underkastet en førstebehandling.

Jeg har villet understrege og fremhæve dette for ligesom at have en bedre baggrund for at gå ind på byggeriets område. Jeg har villet fortælle, at byggesektoren er en vigtig, ja, særdeles afgørende sektor i hele vort økonomiske billede. Men det er alligevel kun en sektor, og den, der river byggeriet ud af helhedsbilledet, begår synd mod byggeriet, og han bedrager sig selv. Det ville således være forkert af mig at fremhæve de rekorder, man det sidste års tid har opnået med igangsættelse og færdiggørelse af nye lejligheder, uden samtidig at indrømme, at samme kraftanstrengelse har forbindelse med de problemer, en negativ handelsbalance og en mindsket valutareserve har givet os.

Mit parti ønsker derimod ikke at udpege byggeriet som syndebuk. Vi ønsker ikke at mindske produktionen af husrum til mennesker eller til erhverv. Det er tværtimod vores største ønske og også i vor interesse, at en så stor del som muligt af den rådige kapital i fremtiden investeres i arbejdspladser for produktionen og i moderne hjem for

de boligsøgende. Det, vi ønsker, og det, de foreliggende lovforslag er udtryk for, er, at byggeaktiviteten til stadighed kan ligge på et højt niveau.

Det er tydeligt, at man i hele bygge- og anlægssektoren bevidst søger at tvinge kapital frem, som ellers ville være anvendt til forbrug. Det er også klart, at man har haft for øje, at udviklingen på byggeområdet sker så hurtigt, at en amortisation over som tidligere en 60 års periode vil være urealistisk og uklog. Jeg har bemærket mig ændringerne i lånegrænserne for det almennyttige boligbyggeri, det private udlejningsbyggeri og parcelhusbyggeriet og opfatter dem som udtryk for ministerens ønske om en afbalancering, der kan finde bred tilslutning.

Kravet om større egenkapital er i forhold til nuværende forhøjet rimeligt for de forskellige kategorier. Men større end i boligbyggeriet er imidlertid kravet til egenkapital i erhvervsbyggeriet. Almindelig realkredit kan ydes inden for en lånegrænse på 40 pct. af ejendommens værdi, d. v. s. en nedsættelse med 35 pct. fra 75 pct. Ministeren siger ganske vist i sin skriftlige fremsættelse, at udlånsniveauet nu i virkeligheden snarere svarer til 50 pct. eller derunder. Hvordan dette skal forstås, vil jeg gerne have nærmere belyst, når vi kommer i gang med arbejdet i udvalget; det er jo stedet, hvor vi skal gå i detaljer. Men det skal dog ikke være nogen hemmelighed, at jeg bl. a. tænker på finansieringen af de centre, som etableres ved ethvert nyt boligkvarter, og i mine tanker er også den erhvervsmæssige udflytning, som fortløbende finder sted fra kernerne i vore gamle middelalderbyer. Det vil være nødvendigt at få oplysninger om vilkårsændringer for f. eks. disse grene af erhvervslivet.

Ellers ligger der jo det rigtige i differentieringen, at den med hensyn til det forbrugsbetonede og det luksusbetonede stiller de største krav til egenkapital. At 10 år er afdragstiden for tillægslån, vil også for boligområdets vedkommende betyde en begrænsning af det pres på obligationsmarkedet, der kan komme fra de eksisterende realværdier.

Jeg kan nu ikke lade være med at tænke på, om man i sin differentiering ikke også skulle tage ting i betragtning som eksport-

[Knud Østergaard.]

virksomhed og omsætningshastighed i erhvervslivet, for det, vi stræber efter, er jo bedre generelle vilkår for erhvervene, som fremmer vor eksport. Vi ønsker at fremme opsparingen, altså give penge fra forbrug til investering. Det sker ikke ved særordninger med kunstigt lave renter for det ene eller det andet erhverv eller den ene eller den anden byggekategori. Det må ske ved et generelt lavere renteniveau, som kommer, fordi der er en større rådlig kapital. Vor eksports størrelse er afhængig af, om vi er konkurrencedygtige, og det vil for vort vedkommende i høj grad sige, at vore eksporterhverv moderniseres og rationaliseres tilstrækkelig hurtigt. Jeg spørger derfor, om man mener, at dansk eksportindustri under disse lånevilkår vil være i stand til at modernisere tilstrækkelig hurtigt og dermed blive konkurrencedygtig over for sådanne udenlandske virksomheder, som virker under helt andre økonomiske forhold end vore. Selvfølgelig er det vanskeligt at skelne mellem konsumindustri og eksportindustri, men i en debat som denne, hvor vi diskuterer de økonomiske forhold langt ud i fremtiden, må det vel være på sin plads at medtage, hvad der kan skaffe os den valuta, som er grundlaget for vor velstand og vor indre økonomiske stabilitet. Derfor nævner jeg også amortisationstiden for land- og skovbrugsejendomme, som er foreslået til 30 år, for det er da værd at pege på, at omsætningshastigheden i skovbruget er omkring de 40 år og i landbruget ikke under 1 år. Det betyder, at rente og afdrag for disse erhverv betyder mere for den færdige vares produktionspris, end tilfældet er i erhverv med en større omsætningshastighed. Med den vægt, som vi vist alle herinde i salen lægger på landbruget som eksporterhverv, og med de muligheder, der stadig foreligger for at rationalisere erhvervet, er det afgørende vigtigt, at fornøden kapital er til stede, men samtidig at kapitaludgiften ikke belaster færdigvarens pris så stærkt, at den ikke kan konkurrere.

Se, disse tanker nedfældede jeg i julen, hvor sneens barriere prioriterede hjemmelivet højt blandt realværdierne og gjorde arbejdsroen stor. Men når jeg lyttede til den københavnske radio og så det københavnske fjernsyn, som vi dog er i stand til

at tage også på vore breddegrader, bemærkede jeg ingen af de forhåndenværende eksperter nærme sig den problematik. Derfor bragte landposten også dobbelt glæde ind i det lille hjem, da han afleverede den pæne bog fra realkreditkommissionen, hvori et stort mindretal i introduktionen ønsker, at udlån til erhvervsmæssige investeringer i langt højere grad end hidtil baseres på en individuel vurdering af de enkelte erhvervsvirksomheders økonomiske fremtidsudsigter.

Med disse bemærkninger, der skal opfattes som en udvidet støtte til lovforslagene nr. 79, 80 og 81, som vi selvfølgelig går ind for, skal jeg samtidig på det konservative folkepartis vegne give tilslutning til lovforslag nr. 61 om sammenlægning af visse kredit- og hypotekforeninger og til det samarbejde om fælles udstedelse af obligationer, som også er indeholdt i forslaget.

Det konservative folkeparti er et ræsonnabelt og forhandlingsvenligt parti. Derfor er det også rimeligt ud fra den debat, der i juleferien har været ført om bygge- og boligpolitikken, at præcisere vor forhandlingsvilje på de områder, der ikke direkte er berørt af de forslag, som er til behandling i dag. Den højtærede boligminister har i den sidste del af sin skriftlige fremsættelse lidenskabsløst ført os ind i den problematik, vi står over for. Ministeren siger, at alle boligforligets partier har fremsat ønske om en revision af forliget, og han erklærer sig villig til at forhandle om samtlige boligpolitiske spørgsmål. Han peger på det materiale, som nu foreligger, og som bør indgå i drøftelserne, og han pointerer, at regeringen vil gå vidt for at fastholde det samarbejde, som blev indledt i 1966.

Det er i sandhed en udstrakt hånd, der her præsenteres oppositionen. I vort parti står vi bag det samarbejdsønske, som den er udtryk for, og vi påkalder, hvad jeg vil kalde ånden fra 1966. Det er den ånd, vi finder i Folketingstidende 1966-67, 2. samling, sp. 543, hvorefter den daværende boligordfører, hr. Axel Ivan Pedersen, den 14. december 1966 siger:

„Jeg mener stadig væk, at det var et forlig, der som forlig betragtet var acceptabelt, og jeg vil også gerne understrege hvorfor.“

For det første fordi vi sikrede et fortsat stort boligbyggeri, et byggeri, der i virke-

[Knud Østergaard.]

ligheden truede med at gå i stå; for det andet fordi vi sikrede os, at huslejeforhøvelserne ved vurdering ikke kom til at overstige brugsværdien; for det tredje fordi vi fik en licitationslov med forbud imod forhåndsregulering og udskydelse af tilbud; for det fjerde fordi vi fik en renteløttelse for 12.000 lejligheder om året i det sociale byggeri og får en boligsikringsordning.“

Så har hr. Axel Ivan Pedersen sprunget „for det femte“ over; det vil være en ting, som vi måske aldrig får noget at vide om, men så kommer vi til:

„... for det sjette fordi vi sikrede de sociale selskaber imod ejerlejlighedssystemets indførelse; for det syvende fordi de samme selskaber får mulighed for kapitaldannelse i landsbyggefonden, og for det ottende fordi de private grundejeres provenu bindes i 15 år med tilbagebetaling over 20 år — for nu bare at nævne nogle enkelte af de positive ting, som boligforliget indeholder. Jeg har altså ikke noget at fortryde . . .“

Det er den samme ånd, vi finder hos den tidligere boligminister, hr. Kaj Andresen, når han samme dag, gengivet i sp. 535, udtaler:

„Jeg kan i hvert fald sige for mit eget vedkommende, at jeg ikke på noget tidspunkt under den valgkamp, der er ført, har sagt andet, end at det boligforlig, der var indgået, skulle fastholdes, ikke alene fordi det var en aftale partierne imellem, men ganske enkelt fordi jeg mener, det i hvert fald — måske med visse minusser — stort set var en rimelig boligløsning, der blev gennemført.“

Det var den samme ånd, vi følte, når vi med de ærede medlemmer hr. Niels Mørk og hr. Axel Ivan Pedersen holdt sommerferie her på Christiansborg for at udstikke de retningslinjer, der skulle føre til et frit boligmarked, og når vi i Assistenthuset lyttede til det ærede medlem hr. J. O. Krag, der som en venlig og samarbejdssøgende

statsminister anræbte os om vor støtte i den fælles sag.

For at sikre kvalitet og størrelse i boligbyggeriet, for at sikre nødvendig kapital og rigtigt byggeudbud, for at sikre konstant beskæftigelse og øget rationalisering, er det, jeg anmoder vore tidligere og gode samarbejdspartnere om igen at melde sig under fanerne. Med indholdet af den tale, som det ærede medlem hr. Grünbaum holdt heroppe, og med tonefaldet i den, som hr. Helge Nielsen holdt, tror jeg også at det vil ske.

Ib Thyregod: Det kan være naturligt ved indledningen til denne debat om de foreliggende 6 lovforslag at fremsætte nogle generelle boligpolitiske betragtninger på grundlag af det omfattende materiale, som folketingset nu har modtaget, og som foreligger fra mange forskellige institutioner.

Der er naturligvis en klar sammenhæng mellem den debat, vi fører her i dag, og den, som blev ført her i forbindelse med finanslovsforslaget, hvor økonomiminister Nyboe Andersens redegørelse indgik i forhandlingerne. Der er en klar sammenhæng mellem boligproduktionen og samfundets øvrige økonomi, og når man ønsker, at der ud fra et helhedssynspunkt skal genskabes økonomisk balance her i landet, bl. a. ved opretning af valutabalancen, er det naturligvis vigtigt, at alle sider af samfundslivet indgår i dette arbejde, derunder også boligspørgsmålet. På den anden side er det klart, at ikke boligspørgsmålet specielt skal indgå heri, men at det kun er et af de led, som indgår i debatten omkring den økonomiske situation. Det, vi navnlig skulle drøfte i dag, var altså lovforslagene og de redegørelser, som foreligger vedrørende den boligpolitiske situation. Jeg tænker her på redegørelsen fra det økonomiske råd om boligbehovet og subsidieringen, som kom i efteråret, jeg tænker på den såkaldte byggerapport, som vi modtog for kort tid siden, og endelig tænker jeg på betænkningen fra realkreditkommissionen, som vi har

[Ih Thyregod.]

modtaget for et par dage siden. Det er et omfattende materiale, men der er mange værdifulde synspunkter heri, som kan føre frem til løsning af de problemer, som vi her beskæftiger os med.

Det er vel en udbredt opfattelse både i befolkningen og blandt politikerne i folketinget, at boligforliget i 1966 ikke endeligt løste boligproblemet. Dette svarer ganske nøje til de synspunkter, som hr. Helge Nielsen for lidt siden fremførte her, og der er derfor for så vidt enighed mellem folketingets boligpartier, om, at en revision af boligforliget er påkrævet. Jeg minder også om, at socialdemokratiet allerede to gange her i folketinget har fremsat forslag, som reelt måtte betragtes som værende i strid med boligforliget. Der er altså enighed mellem de politiske partier om, at en revision af boligforliget fra 1966 er naturlig.

Der er også enighed om, at der i 1966 blev opnået en række væsentlige fremskridt. Jeg tænker her på den begyndende normalisering på boligmarkedet, og jeg tænker på den mere socialt betingede støtte til familier med børn, til pensionister og andre med særlige sociale behov, som trådte i kraft med boligsikringen, i modsætning til den hidtidige støtteordning, hvor det mere var ejendommens opførelsesår, der var afgørende for den sociale støtte, som blev givet. Målet må i det hele taget være, at det er det sociale behov, som i højere grad tillægges vægt inden for boligpolitikken og navnlig inden for den boligpolitiske støtte, som skal gives over boligsikringen.

Men uanset at disse væsentlige fremskridt blev opnået i 1966, må man nu konstatere, at der stadig er store problemer tilbage, og at 1974 ikke, således som vi havde håbet, blev slutpunktet, men at der også i 1974 efter alt at dømme vil være boligmangel og bolignød, hvis vi ikke gennemfører en revision af boligforliget. Det er muligt, at vi uden for København og hovedstadsområdet kan have klaret disse problemer allerede inden 1974; ser man ud over landet, er der jo mange områder, hvor der ikke findes boligmangel. Men der er stadig boligmangel i Københavnsområdet, kombineret med det særlige saneringsproblem, som navnlig gør sig gældende her i Københavnsområdet.

Boligproblemerne i hovedstaden vil derfor stå tilbage endnu gennem nogen tid og hvis boligforliget ikke revideres også ud over 1974.

Selv om det kun skulle være et hovedstadsproblem, er det naturligvis alligevel af den allerstørste betydning, at man forsøger at finde en løsning på bolignøden og på fremme af saneringen. Boligforliget må derfor revideres, men det vil være ønskeligt, om alle fire partier, der var med i boligforliget, var med i disse forhandlinger og medvirkede til en sådan ordning, et spørgsmål, som også er blevet berørt af tidligere ordførere, bl. a. hr. Helge Nielsen. Forhandlingerne om disse problemer må naturligvis finde sted i 21 mands udvalget vedrørende de boligpolitiske foranstaltninger og i boligudvalget, og regeringens forslag, som de her foreligger, er udtryk for regeringens syn på disse spørgsmål, men ikke noget ultimatum i forhold til oppositionen.

De forslag, som foreligger her til behandling, vedrører navnlig spørgsmålet om lånegrænser og løbetider inden for realkrediten. De drejer sig om lejeværdien for enfamiliehuse ved ejerskifte eller ny erhvervelse og endelig om fastlæggelse af lejeværdien for ejerlejligheder. Men herudover kan der forventes yderligere forslag, således som det er nævnt i økonomiministerens redegørelse, bl. a. et forslag om lejeforhøjelser ved genudlejning, men dette problem er foreløbig udskudt, til de nu igangværende forhandlinger mellem ejer- og lejerorganisationerne om en række boligpolitiske spørgsmål har fundet deres afslutning. Vi regner med, at denne afslutning finder sted, således som det er ønsket fra regeringens side, den 15. februar i år.

Det andet problem, hvorom der kan ventes et lovforslag, er spørgsmålet om øget selvfinansiering for de sociale boligselskaber, hvor der også for tiden føres forhandlinger mellem boligministerium og boligselskaber, og hvor der også er sat en frist til den 15. februar for afslutning af forhandlingerne. Jeg skal ikke her gå nærmere ind på disse forslag, som jo senere vil komme til behandling i folketinget, når vi hører oplægget fra de forhandlende organisationer og boligministeriet.

Jeg skal på mit partis vegne gøre nogle bemærkninger om de seks foreliggende lov-

[Ib Thyregod.]

forslag, der jo alle står i forbindelse med den økonomiske plan, som økonomiminister Nyboe Andersen forelagde forud for finanslovdebatten, og som vi tidligere har debatteret her i folketinget.

Forslaget om ændring af ligningsloven er allerede blevet stærkt diskuteret i offentligheden. Det må anses for naturligt, at man, når man ønsker at gennemføre en normalisering på boligområdet, også ser på parcelhusenes forhold, således som det er sket i forbindelse med det lovforslag, som her foreligger. Det økonomiske råd har i sin redegørelse for nylig peget på den økonomiske betydning af parcelhusejernes skattefradrag, og med den renteudvikling, vi har kendt i efterkrigsårene, kan det vist ikke siges, at en forhøjelse af boligværdien til 4 pct. af ejendomsskyldværdien er urimelig, når denne ændring i øvrigt begrænses til nyerhvervede eller nyopførte parcelhuse. Inden for regeringspartierne har der derfor været fuld enighed om at nå frem til en løsning også på dette område, men en løsning som tager hensyn til dem, der har indrettet sig efter de bestående forhold ved køb af parcelhuse eller ved byggeri af parcelhuse, således at dette forslag alene får virkning for fremtidige parcelhusejere.

Samtidig findes der i samme forslag om ændring af ligningsloven en bestemmelse om ejerlejligheder, hvorefter lejeværdien fastsættes til 5 pct. af ejendomsværdien. Selv om der således ikke her er skabt fuldstændig ligestilling med parcelhusene, er der skabt mere rimelige skatteregler for ejerlejlighederne, og der er skabt skatteregler, der ikke som hidtil favoriserer de ældre ejerlejligheder på de nye ejerlejligheders bekostning, for det er jo dette, som bl. a. har sat fart i salget af de ældre ejerlejligheder, at de skattemæssige regler var særlig fordelagtige for disse ældre ejerlejligheder, set i forhold til det, som var gældende for de nye ejerlejligheder.

Netop med hensyn til de ældre lejligheder er der jo konstateret en række misbrug af den hidtidige lov, og dette gav anledning til, at man i boligudvalget i foråret diskuterede et spørgsmål om indskrænkning i adgangen til at oprette ejerlejligheder. Dette medførte igen, at partierne enedes om en ordning, således at man indskrænkede ejer-

lejlighederne til at omfatte den nye boligmasse og den gamle boligmasse i det omfang, der var indlagt centralvarme og bad.

Fra venstres side vil vi fortsat følge denne udvikling på ejerlejlighedsområdet og se, hvorledes den nye lov med de indskrænkninger, som nu er gennemført, praktiseres, specielt se på, om der foreligger nye misbrugstilfælde, idet vi vil være villige til i så tilfælde at se på loven igen, hvis dette skulle vise sig at være tilfældet.

Det andet forslag fra finansministerens side vedrører boligsparekontrakterne og tager sigte på at fremme den private opsparing til boligformål gennem præmiering af denne opsparing, såfremt man sparer op i en periode på 3 til 5 år og beløbet indsættes på en konto og bliver stående og anvendes til boligformål til sin tid. Vi kan tiltræde dette forslag, som vi finder er rimeligt for at nå frem til en større opsparing til boligformål. Vi finder det også rimeligt, at kontrakterne ikke alene kan oprettes med banker og sparekasser, men også med realkreditinstitutioner, der udsteder obligationer. Jeg vil gerne bede finansministeren overveje, om der ikke vil være grund til også at udvide adgangen ud over banker og sparekasser og realkreditinstitutioner til tillige at omfatte investeringsforeninger, således som der tidligere har været tale om, således at der kan blive en ligestilling på dette område.

Der er her tale om en formålsbestemt opsparing. Vi er også villige til at drøfte opsparingsregler på en bredere basis, men foreløbig kan jeg anbefale det foreliggende forslag.

De øvrige forslag er fremsat af boligministeren og står dels i forbindelse med realkreditkommissionens arbejde — dels det forslag, som blev fremlagt vedrørende sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger, dels det senere arbejde, som nu er offentliggjort ved kommissionens beretning — dels står forslagene i forbindelse med betænkningen fra det såkaldte Kurt Hansenudvalg.

Realkreditkommissionen har nu afsluttet sit arbejde. Jeg mener, det er vigtigt, at man bedømmer de foreliggende forslag, derunder også lovforslaget om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger, og samtidig ser på, hvad realkreditkommissio-

[Ib Thyregod.]

nen har fundet frem til på andre områder. Jeg er ikke bekendt med, om der fra regeringens side kan forventes yderligere lovforslag i denne samling på foranledning af realkreditkommissionens arbejde, eller om det skal vente til senere, men under alle omstændigheder må det forslag, som nu foreligger om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger, ses i sammenhæng med realkreditkommissionens betænkning. Det er problemet om lånegrænser og andre problemer, som må ses i sammenhæng med dette. I øvrigt må det være naturligt, at man finder frem til en løsning af dette spørgsmål i overensstemmelse med de synspunkter, som realkreditkommissionens arbejde indeholder.

Nedsættelsen af lånegrænserne, således som det er foreslået af Kurt Hansen-udvalget, er også indgået i regeringens forslag, men i en modificeret form, og jeg finder det rigtigt, at man her har modificeret de økonomisk set rigtige synspunkter, som lå bag Kurt Hansen-udvalgets betænkning, ud fra andre synspunkter, boligpolitiske og sociale, således at man sikrede, at der ikke blev tale om forslag, som ville få uheldige virkninger inden for boligområdet, men som alligevel tilsigtede, at den enkelte selv var med til at bidrage i større omfang til byggeriet f. eks. af parcelhuse og også inden for erhvervsvirksomhederne.

Jeg vil dog gerne pege på det, som også hr. Knud Østergaard var inde på, at det vel bør overvejes, om de regler, som her er opstillet, både for så vidt angår løbetider og for så vidt angår spørgsmålet om lånegrænser, er helt rimelige i alle tilfælde set i forhold til erhvervslivet. Der blev nævnt industri og landbruget, og det kan vel være naturligt særlig med hensyn til landbruget at se, om en 40 pct.s grænse for kredit- og hypotekforeninger vil virke rimeligt her; det samme problem gør sig naturligvis også gældende for skovbrug og for industri. Disse problemer kan vi se nærmere på i udvalget.

Disse forslag, som jeg altså kan anbefale, må betragtes som en del af en samlet løsning, men må i øvrigt afventes forhandlingerne mellem ejere og lejere, således som jeg har omtalt det. Formålet er en normalisering, således at det alene bliver de sociale

hensyn, som bliver afgørende for, om der skal opnås støtte til boligen, om der skal ske en reduktion i lejen ud over 1974. Jeg vil gerne give udtryk for den opfattelse på mit partis vegne, at boligsikringen bør bevares også ud over 1974, og at der også kan være tale om udbygning af boligsikringen på visse områder, hvor der er særligt behov for det. Også dette problem kan indgå i forhandlingerne om den boligpolitiske løsning.

Der er i forbindelse med lovforslagene forskellige overgangsproblemer. Der er problemet, om personer, som måske af en eller anden grund ikke har opnået byggetilladelse, men som er inde i en byggesag, kommer ind under de nye eller de gamle regler. Der kan også i forhold til realkreditforslagene være spørgsmålet om, hvorvidt der har været ansøgt om lån tilstrækkelig tidligt, hvilket kan være et problem ved mere langsigtede byggerier. Jeg tror, vi skal se lidt nærmere på disse overgangsproblemer i udvalget, om de foreslåede regler i alle tilfælde virker rimeligt.

Realkreditkommissionen har afgivet sin betænkning, som jeg nævnte det, og jeg skal ikke her gennemgå denne omfattende betænkning, blot nævne en enkelt ting fra denne, nemlig spørgsmålet om de indeksregulerede obligationer. Det er jo en tanke, som ikke er ny. Den er fremsat ved adskillige lejligheder, også her i folketinget, og er bl. a. fremført af Nationalbankdirektør Hoffmeyer. Nu rejses den altså fra realkreditkommissionens side. Jeg ved, at man i Gladsaxe kommune har haft et projekt med henblik på indeksregulerede obligationer, og nu vil det være rimeligt, at man inden for regeringen og regeringspartierne overvejer spørgsmålet om gennemførelse af en sådan ordning. Jeg tænker her bl. a. på spærerne, som jo i mange tilfælde rammes af inflationen, og for hvem netop de indeksregulerede obligationer kan være en mulighed for at sikre sig på dette område.

Endelig vil jeg gerne gøre nogle få bemærkninger om byggerapporten, som nu ligeledes er offentliggjort. Det var som bekendt venstre, der i sin tid i 1967 foreslog en undersøgelse af byggeriet på samme måde som den såkaldte B & W-undersøgelse, og den daværende regering imødekom dette forslag og nedsatte denne kommis-

[Ib Thyregod.]

sion. Det var Byggecentrum, der skulle udarbejde rapporten og foretage en undersøgelse af byggeriets forhold. Denne rapport foreligger altså nu og indeholder jo et ret omfattende materiale.

Denne rapport har været behandlet af regeringen, og jeg har forstået det således, at man fra regeringens side er indstillet på, at man lader byggerapporten gennemgå i de forskellige ministerier med henblik på, at man inden for disse ministerier ser på, om der kan gennemføres foranstaltninger til støtte for byggeriet i den kommende tid, således at dette også kan indgå i forhandlingerne i det udvalgte, som nu er nedsat.

Jeg skal nævne et par enkelte ting fra byggerapporten. Byggerapporten peger på betydningen af en udligning af spændingen mellem huslejeniveauerne, hvilket vi netop har været inde på i den lempelige form, at der i forbindelse med et lejerskifte skal ske en regulering.

Man nævner det uheldige, at planlægningen sker over en lang række forskellige institutioner, hvilket giver anledning til et meget betydeligt bureaukrati i forbindelse med byggeriet, og nævner, at landsbyggeloven bør revideres ud fra dette synspunkt. Det er synspunkter, som vi længe har fremført. Det var forhenværende minister Axel Kristensen, der i sin tid rejste dem i forbindelse med landsbyggelovens gennemførelse allerede så tidligt som i 1960. Vi ønsker naturligvis, at der nu gennemføres foranstaltninger på dette område. Også de særlige problemer for København og Frederiksberg med deres specielle bygge love bør efter vor opfattelse tages op.

Bureaukratiet ved byggesagsbehandlingen har medført en forsinkelse af byggeriet. Byggerapportens forslag om en autorisation af personer med særlig byggeteknisk uddannelse til at gennemføre byggesager uden godkendelse på forhånd er derfor også et rimeligt forslag.

Byggerapporten beskæftiger sig med licitationsproblemet, et problem, som vi tidligere har beskæftiget os med i forbindelse med boligforliget, hvor vi gennemførte ændringer i licitationsloven, og jeg mener også, det kan være rimeligt på ny at tage licitationsloven op til behandling.

Den byggefaglige uddannelse kan det

også være rimeligt at se nærmere på, og det kan være rimeligt, således som byggerapporten peger på det, at formulere funktionskrav til bygningsmaterialer og til bygningsdele, således at man på denne måde kan gennemføre landsbyggeloven bedre, end det hidtil er sket.

Byggerapporten peger på, at det offentlige, når det bygger, ofte gør det for uprofessionelt. Vi har for nylig her i folketinget haft en debat i forbindelse med statens byggevirksomhed, hvor man netop var enig om, at man nu skal forsøge på at gøre dette for statens vedkommende mere professionelt. Jeg tror også, at der inden for de andre områder, hvor der er statsstøtte, og hvor det er kommuner eller amter, der gennemfører byggeriet, kan være grundlag for at se nærmere på dette spørgsmål.

Med henblik på en eksport af dansk byggeri kan det være rimeligt, således som byggerapporten peger på det, at se på spørgsmålet om de typiserede bygninger og standardiserede bygningskomponenter. Også dette spørgsmål bør overvejes inden for regeringen.

En af de ting, byggerapporten peger på, er faggrænserne og problemerne på arbejdersiden, et problem, som vi mange gange har taget op her i folketinget, og som jeg også gerne her på ny vil nævne.

Jeg skal til afslutning sige, at disse foranstaltninger jo skal ses i sammenhæng, og den sociale fond, som er blevet nævnt i forbindelse med finanslovdebatten, er også en af de ting, som må gå ind i den sammenhæng, som der her er tale om på det økonomiske og det boligpolitiske område.

Ser man alene på det boligpolitiske, er det klart, at det bliver nødvendigt, at man samtidig kombinerer det med de økonomiske muligheder. Det rekordbyggeri, som vi har haft i indeværende år, har sat sit præg også på betalingsbalancen over for udlandet, og det er også det, som er årsagen til, at boligbyggeriet må gå ind i den økonomiske sammenhæng. Omvendt må vi forsøge på inden for de økonomiske grænser at fremme byggeriet, fordi det simpelt hen er nødvendigt af hensyn til bolignødens afskaffelse og af hensyn til fremme af saneringer.

Om dette spørgsmål siger byggerapporten, at opretholdes boligbyggeriet i det nuværende omfang, er der udsigt til, at

[Ib Thyregod.]

landet i løbet af få år kan overvinde den boligmangel, der endnu gør sig gældende især i hovedstadsområdet. På lidt længere sigt vil der kunne skabes en boligreserve. Altså byggerapporten siger udtrykkeligt, at der i løbet af få år vil kunne gennemføres det nødvendige byggeri til afskaffelse af boligmangelen og til skabelse af en boligreserve. Derfor må det vel være sådan, at den udvikling, som vi nu er inde i, vil medføre, at vi som et af midlerne bygger os ud af bolignøden, men det er samtidig nødvendigt, at vi ser på de andre problemer i boligpolitikken, som jeg har peget på.

Der er et andet problem i forbindelse med boligpolitikken, som det kan være naturligt at nævne, og det er hele trivselsproblemet. Boligproblemet er jo ikke økonomi alene, det er også et spørgsmål om trivsel, det er et spørgsmål om boliger, som kan passe også den kommende generation og den næste generation, fordi boliger normalt opføres for lang tid; mange boliger står jo 100 år eller længere. Derfor er det nødvendigt, at man planlægger, således at disse boliger også bliver fremtidsboliger, at det ikke bliver fremtidens slum, som dele af Nørrebro og Vesterbro er blevet det, men at man planlægger det på en sådan måde, at disse boliger også kan udnyttes i fremtiden. Det er et spørgsmål om fleksible boliger, det er et spørgsmål om boligmiljø, og det er en række andre ting, som det må være naturligt sideløbende med de økonomiske betragtninger at forske og at sætte de nødvendige midler ind på at forske, ikke alene gennem de eksisterende institutioner, statens byggeforskningsinstitut og på anden måde, men således at også andre tages med i planlægningen, og således at man ikke alene bygger løs uden at tænke over den udvikling, som vi nu er inde i.

Politikerne har gennem den førte boligpolitik et medansvar for den udvikling, vi har haft, men der er også mange andre, teknikere og forskere, der har et ansvar, og alle parter såvel som de politiske partier og befolkningen må nu gå ind i de forhandlinger og de drøftelser, som skal føres om den kommende boligpolitik med henblik på at udarbejde den på en sådan måde, så boligbyggeriet og boligen bliver tilfredsstillende også ud fra et trivselssynspunkt.

Med disse bemærkninger skal jeg tillade mig at anbefale de foreliggende lovforslag.

Niels Helveg Petersen: Jeg skal først gøre nogle bemærkninger om hvert enkelt af de 6 lovforslag.

Finansministeren har fremsat 2 lovforslag, dels forslag om ændring af lejeværdien for nyerehvervede og nyopførte parcelhuse, dels forslaget om boligsparekontrakter.

Hvad det første forslag angår, vil jeg indlede med at sige, at en stor boligpolitisk vanskelighed ustandselig har været, at ændringer i skatteregler og i støtteordninger af forskellig art til byggeriet er svære at gennemføre, fordi de vedrører og berører tusinder af familier, som har indrettet deres økonomi på bestående ordninger. Pludselige ændringer kan komme til at virke urimeligt, og det er derfor naturligt, at man med forslaget om lejeværdien netop har koncentreret sig om nyerehvervelser og nye parcelhuse. Det har den fordel, at fremtidige ejere har fuldt kendskab til de regler, hvorunder deres boligforbrug skal beregnes skattemæssigt set, og spørgsmålet er nu: hvorledes vil denne forhøjelse af lejeværdien komme til at virke i praksis, hvad vil virkningen være?

Fra grundejerside har man slået fast, at reglerne vil betyde et direkte prisfald på parcelhuse. Det skal jeg ikke sige helt så håndfast, men den nye lejeværdi vil jo indgå i alle fremtidige vurderinger af udgiften ved et parcelhus, og det er derfor sandsynligt, at der i dette forslag er indbygget en prisdæmpende virkning, en boligpolitisk virkning, som det radikale venstre hilser velkommen. Det er også åbenbart, at der er svagheder ved forslaget. Det er en svaghed, at der kommer til at gælde forskellige skatteregler for forskellige huse, alt efter deres handels- eller opførelsestidspunkt. Principielt set er ensartede regler at foretrække, men denne svaghed må netop vejes over for dette, at de nye ejere har haft fuldt kendskab til reglerne, og at forslaget må anses for at få en prisdæmpende virkning. Det radikale venstre kan anbefale dette forslag.

Der har været tanker fremme om en differentiering af lejeværdien, således at der skulle beregnes en højere lejeværdi for beløb, der lå ud over en vis vurderingsgrænse.

[Niels Hølvæg Petersen.]

Det er vel ikke et forslag, der ville forenkle lovgivningen. Også dette forslag indeholder betydelige svagheder, som man på forhånd kunne have sine betænkeligheder ved, men det vil på den anden side heller ikke være rimeligt ved denne førstebehandling at afvise, at tanken skal prøves og prøves grundigt under udvalgsforhandlingen.

I den forbindelse noterede jeg hr. Grünbaums interesse for at se på de særlige problemer, der kan opstå for pensionister med parcelhuse, og jeg ville mene, det var rimeligt også om dette spørgsmål at få en grundig drøftelse i udvalget.

I øvrigt må spørgsmålet om den ændrede parcelhusbeskatning ses i sammenhæng med og drøftes i sammenhæng med, hvad der i øvrigt vil blive lagt op fra regeringens side med hensyn til restriktionerne på boligmarkedet. Det er ikke tidspunktet at gå nærmere ind på disse problemer, men der er selvfølgelig en sammenhæng mellem ændringerne på ét område og på et andet.

For ejerlejligheders vedkommende indebærer ændringen, at man skal ansætte lejeværdien til 5 pct. af vurderingen uden standardfradrag på 1 pct. Virkningen af dette forslag vil blive en relativ forbedring for nye ejerlejligheder på bekostning af ældre ejerlejligheder, men efter det radikale venstres opfattelse overflødig, gør dette ikke, at man fortsat med meget stor opmærksomhed følger udviklingen med hensyn til ældre ejerlejligheder. Jeg opfordrer boligministeren hertil. Lovgivningen om ejerlejligheder kan ikke være tjent med at blive belastet med eksempler på hensynsløs udnyttelse af udstykning i ejerlejligheder i ældre og dårligt byggeri.

Om boligsparekontrakterne dette, at folketinget jo i årenes løb ved utallige lejligheder har diskuteret opsparingsordninger. Det radikale venstre har medvirket til at afskaffe opsparingsordninger, som var indrettet på den måde, at de gav direkte skattefradrag og derved kom til at virke på den måde, at større indtægter havde større glæde af samme opsparing end mindre indtægter. Boligspareordningen som her skitseret har ikke denne svaghed. Den giver den samme præmiering som den opsparingsordning, vi kender, opsparingspræmieringsordningen 4 pct. om året ud over højeste bank-

rente, og forudsætter løbende indskud i pengeinstitutter. Tanken er med andre ord at appellere til kredse, som har en interesse i at foretage en løbende opsparing til boligformål, og dette formål med opsparingsordningen kan jeg tilslutte mig. Der er næppe meget i ordningen, som vil appellere til fæle spekulanter, som nok vil kunne finde, at de kan få større udbytte af investeringer på andre områder.

Der er en sammenhæng mellem dette forslag og forslagene om øget egenkapital, der følger af de kortere løbetider og de lavere lånegrænser. Netop når man overvejer større krav til egenkapitalen i boligsektoren, kan det være rimeligt at yde en særlig præmiering til boligopsparing. Jeg vil derfor gerne anbefale forslaget, men ser gerne en grundig drøftelse og en grundig teknisk prøvelse af forslaget i udvalget.

I forbindelse med finansministerens forslag vil jeg godt gøre en bemærkning af mere principiel art til hr. Grünbaum, som var inde på, at bolig i første række er et socialt spørgsmål. Det er et socialt spørgsmål, det er også et økonomisk spørgsmål, jeg tror ikke, man kan isolere det. Det er vel rigtigt, at boligforbrug adskiller sig fra meget andet forbrug. Det adskiller sig i særlig grad derved, at det har overordentlig stor betydning for familien og familiens trivsel, i det hele taget enkelte personers daglige trivsel, og derfor er det selvfølgelig et forbrug af en ganske særlig værdi og kvalitet. Heri ligger, at der i og for sig ikke kan indvendes noget imod subsidier til boligforbrug. Det, man kan indvende noget imod ved det bestående, er imidlertid, at den, hvis vi skal bruge det udtryk, subsidiering af boligforbruget, der i dag finder sted, ofte finder sted på et meget tilfældigt og urigtigt grundlag, idet det ikke kan afvises, at der i den nuværende form for boligpolitik bliver givet subsidier til boligforbrug, som der i og for sig ikke er nogen rimelighed i at give subsidier til. Med andre ord: den nuværende form for boligsubsidiering kan ikke siges at være indrettet ud fra sociale kriterier, i hvert fald ikke fuldstændigt, kun delvis. Det er vel nok den indvending, man generelt set kan rette mod den nuværende boligpolitik, og som jeg dog gerne ville anføre efter hr. Grünbaums tale.

Forslaget om sammenlægning af kredit-

[Niels Helveg Petersen.]

og hypotekforeninger er et forslag om forenkling på realkreditinstitutionens område dels ved at begrænse antallet af institutioner, dels ved at nedskære lagene i kreditgivningen, så det må hilses velkommen. Begge dele tror jeg er nyttigt. Det er også lykkeligt, at man kan få en nedskæring af antallet af forskellige papirer, der udbydes. Samtidig vil jeg dog gerne understrege, hvilket meget klart fremgår af forslaget, at man ikke med dette forslag, som er ønsket fremskyndet, for at man inden for området kan gå i gang med den tiltrængte forenkling, afskærer sig fra en meget grundig drøftelse af måske mere vidtgående skridt, som man ved senere lejlighed kan vende tilbage til. Med dette første forslag, som altså er fundet nødvendigt for, at man kan komme i gang, har man ikke afskåret sig fra videre muligheder.

Boligministerens forslag i øvrigt er fremsat på basis af Kurt Hansen-betænkningen, men er jo betydelig modererede i forhold til Kurt Hansen-betænkningen. Siden Kurt Hansen-betænkningen og siden regeringens forslag blev fremsat, har vi fået realkreditkommissionens betænkning, som også har ytret sig om netop disse forhold, og de betragtninger, der gøres gældende i denne kommissionsbetænkning, vil naturligvis skulle inddrages under udvalgsbehandlingen.

Indholdet af forslagene er i korthed dette, at man foreslår en nedsættelse af lånegrænserne og en forkortelse af løbetiderne. Man foreslår, hvad lånegrænserne angår, en opdeling af realkrediten i almindelig og særlig realkredit, løbetiderne nedsættes for begge former, men således at løbetiden bliver længere for den almindelige realkredit end for den særlige realkredit. Ændringerne vil ramme alle former for byggeri og har det formål at skabe et kapitalgrundlag, skabe det tilstrækkelige kapitalgrundlag for en fortsat høj aktivitet inden for byggeriet.

I en kronik for et par dage siden i Berlingske Tidende kom et medlem af realkreditkommissionen, hr. Hasle, ind på nogle taleksempler på, hvad disse ting betød. De lange løbetider på obligationerne har den virkning, at tager man et år som 1968, var der en tilgang af obligationer til markedet på 11 milliarder kr., mens tilbagebetaling

på den samlede obligationsmasse kun beløb sig til 1,6 milliarder kr., ca. 15 pct. af tilgangen. Kun hvis man fundamentalt ændrer det danske realkreditsystem, altså skaber noget helt andet, hvilket ikke er anbefalet af noget af de udvalg, der har beskæftiget sig med spørgsmålet, vil det i længden være muligt at opretholde et sådant misforhold. Jeg tror ikke, man står over for noget andet valg end enten at gennemføre foranstaltninger som dem, regeringen her foreslår, eller at bevæge sig ind på en linje, hvor man må foretage en stadig stærkere rationering og regulering af obligationsudstedelsen. Af et 60-årigt obligationslån med 7 pct. i forrentning er efter 30 år kun tilbagebetalt 11,2 pct. Efter regeringens forslag vil de fleste typer af obligationslån være fuldstændig tilbagebetalt i løbet af denne årrække.

Det radikale venstre er indstillet på at gå denne vej fremfor at gå ind i en politik, hvor man ville blive tvunget til en stadig stærkere rationering og regulering af obligationsudstedelsen, og kan altså tilslutte sig de fundamentale konklusioner, som er draget af Kurt Hansen-udvalget om ønskeligheden af i de store linjer at bevare det nuværende system for vor realkredit.

Virkningen af de foranstaltninger, der her gennemføres, er af ganske langsigtet art, de slår ikke øjeblikkeligt igennem, og ikke mindst vil det først i løbet af nogle år vise sig, at man skaber en større tilgrundliggende opsparing bag obligationsudstedelserne. Men virkningen må blive, at man indbygger en tendens til stigning i obligationskurserne med disse foranstaltninger og dermed skaber, hvad jeg tror er overordentlig vigtigt, de indenrigsøkonomiske forudsætninger for et fald i den lange rente. Jeg håber, at der kan skabes forståelse for dette synspunkt ved forslagernes videre behandling.

Jeg tror ikke på, at obligationsrationering kan løse disse problemer. Siden man sidst havde disse problemer til behandling i december, er der kommet en redegørelse, en rapport, udarbejdet af hr. Steen Leth Jepsen, hvor man gennemgår kapitalmarkedets udvikling i de sidste 10 år. Jeg tror, man vil få svært ved i denne redegørelse for kapitalmarkedets udvikling at finde nogen støtte for det synspunkt, at obligationsratio-

[Niels Helveg Petersen.]

nering er vejen, hvormed man løser vore realkreditproblemer.

Jeg kan altså anbefale alle de seks fremsatte forslag, som her er til første behandling, og vil slutte med nogle bemærkninger om byggerapporten, den såkaldte B & W-rapport.

Der er i B & W-rapporten efter min opfattelse meget værdifuldt. Der er meget værdifuldt på det, skal vi sige byggetekniske område, i felttoget mod papirvældet og fagskranker, i den stærke opfordring til bedre planlægning både inden for byggeselskaber og inden for det offentlige, i tilslutning til en større indsats for rationalisering, for en jævn og stabil byggerytme osv. Men jeg mener også, at rapportens økonomiske afsnit har betydelig interesse. Ikke mindst har det interesse at hæfte sig ved, at rapporten påviser, at hvor man i femåret 1965-70 har haft en tilgang af boligsøgende 20-65-årige på årligt 26.400, så kan der det kommende femår kun forventes en vækst i den samme gruppe på 8.200, mindre end en tredjedel af den årlige vækst, som har fundet sted i det forudgående femår. En vækst på 8.200 betyder, at vi i øjeblikket producerer mellem 5 og 6 gange så meget som den årlige vækst. Jeg mener, at disse tal er af overordentlig stor interesse ved fastlæggelsen af den fremtidige boligpolitik.

Det betyder ikke, at man kan se stort på boligproduktionens omfang, men det betyder, at der gives os muligheder for en langt større indsats, bl. a. inden for sanering og byfornyelse, og det tilsiger også, at man meget nøje vurderer, hvilke boligformer der er særlig behov for. Der er næppe tvivl om med de tal, der er fremkommet, at der i særlig grad vil være et behov for byggeri for ældre af forskellige former for pensionistlejligheder, plejehjem og andet. Jeg mener også, at netop denne forskydning, som vil indtræde i de kommende år, ligesom på en ny led rejser spørgsmålet om bevægeligheden i boligmassen. Det er klart, at når der

sker denne forskydning i forhold til, hvad vi hidtil har kendt, så kan der blive et særskilt behov for at fremskynde bevægeligheden. Et sådant behov findes i øvrigt allerede af mange andre grunde, af hensyn til arbejdskraften til den industrielle vækst osv.

Der ligger foran det udvalg, der skal i gang med disse problemer, et meget omfattende materiale, og det tror jeg er godt. Der er mange sagkyndige, der har udtalt sig, og den følelse, det måske mest burde inspirere til forud for udvalgsarbejdet, er vel nok en smule ydmyghed fra alle parter både over for problemernes omfang og deres betydning og også over for egen indsats i det hidtidige forløb. Jeg mener ikke, at der her er særlig anledning til at polemisere, men vil dog tage en enkelt bemærkning op, som jeg synes ikke kan få lov til at stå alene. Hr. Helge Nielsen siger, at der er et gennemgående træk i dette af ungdomsfjendskhed. Jeg vil i og for sig ikke gå i detaljer med det, men blot tillade mig at pege på, at efter min opfattelse vil der netop i den hidtil førte boligpolitik kunne peges på mange træk, som i særlig grad er ungdomsfjendske. I øjeblikket er unge jo henvist til udelukkende at søge bolig i det nye og dyre byggeri af mange årsager, som jeg ikke skal komme ind på. Jeg tror, det vil være tilrådeligt at omgås dette ord forsigtigt, når man selv har haft et ansvar for den hidtil førte boligpolitik.

Ømann: Økonomiministeren gav den 9. december i fjor en slags brugsanvisning på disse forslag. De måtte endelig ikke opfattes som kriseforslag — man kunne jo ikke tænke sig denne regering i krise — det var langsigtede forslag, som sigtede mod en bedre ligevægt i hele samfundsøkonomien, og den rent øjeblikkelige situation skulle efter økonomiministerens redegørelse være klaret allerede gennem forårets skattefastsættelser. Om kompleksset brugte han det store ord reform, hvilket naturligvis må skrue forventningerne i vejret. Det var vel

[Ømann.]

ventet, at vi i dag havde haft alle eller i hvert fald de vigtigste foranstaltninger på bordet, så at den af regeringen ønskede samlede behandling også kunne have muligjort et overblik og en samlet bedømmelse. Det, der foreligger i dag, er en meget lille og meget spredt reform. Jeg skal undlade at fælde nogen endelig dom, for vi ser det hele, men dog gøre nogle bemærkninger om, i hvilken grad disse forslag fremmer det, som regeringen har sagt den vil, altså en bedømmelse af, om de indtil nu foreslåede foranstaltninger tjener til at afhjælpe det, som statsministeren har kaldt de fundamentale svagheder i dansk økonomi. Der er i den forbindelse peget på for lille privat opsparing, der er peget på strukturen af kapitalmarkedet og på, at denne har bidraget til at styrke de kræfter, der er blevet regeringen lidt for ekspansive. Jeg kan ikke anerkende, at opsparingen her i landet er særlig lille sammenholdt med udlandet, men mere opsparing til investering er da altid godt, så lad os foreløbig følge regeringens analyse og målsætning og se på forslagene i lyset heraf.

Hvad nu først angår forslaget, der skal give hjemmel til at sammenlægge kreditforeninger m. v., ja, så er det vel nærmest af administrativ karakter og skal bruges til de nødtørftige sammenlægninger, som foreningerne for skams skyld allerede har forhandlet sig delvis til rette om. Det er for så vidt ikke regeringens reform.

Her var dog ellers en yderligere reform på sin plads. Læsningen af realkreditkommissionens beretning er en ret særpræget oplevelse. Flertallet går ind for det, der hedder to kreditlag, og det er jo en reform, som fornuftige mennesker allerede har gennemført i praksis inden for den allerede gældende lovgivnings rammer, så det er en reform, der vil klodse. Samtidig afviser flertallet — uden begrundelse — de helt åbenbare argumenter, som kommissionens heroiske mindretal anfører for kun at have ét lån i hver ny ejendom. Det ville dog ellers kunne spare et par tinglysninger og ikke så få advokater og vurderingsmænd. Mindretallet er dog ikke så heroisk, at det har foreslået det eneste fornuftige, at slå samtlige disse institutter sammen til ét. Det ville nok være for mange direktører og vurderingsmænd at afskaffe på én gang. Man læ-

ser jo i betænkningen, at sådanne personer skal afvikles blidt over en 15-årig periode. Hvis det, der bydes på i denne betænkning, fortjener navn af reform, ja, så er det en reform i sutsko og med lang pipe.

De øvrige tre forslag om realkreditinstitutter handler hovedsagelig om afdragstider og om lånegrænser. Ved at variere disse forhold efter byggeriets formål tilsigter regeringen en — ganske vist forsigtig — styring af byggeriet, en sortering af ønskværdige og mindre ønskværdige byggeformål. Man må anerkende tendensen, den gode vilje. Hvad har nu fået en liberal regering til den slags hasarderet socialisme? Ja, det var vel erkendelsen af, at lidt for mange reallån under renteskandalens udfoldelse nu for et år siden var gået til formål, som nok ville være lidt vanskelige at forsvare i en tid, hvor der var rekordrente og kapitalknaphed. Kort sagt, at den dårlige kanalisering af pengemidlerne var en årsag til kursfaldene.

Men det afgørende er, at med disse stramninger med hensyn til afdragstider og med hensyn til lånegrænser vil man nu give obligationsudstedelsen aldeles fri og gøre det frit at opnå de såkaldte offentlige lån. Det er vanskeligt at se, om disse foranstaltninger fører til udstedelse af færre obligationer. Det vil de vel nok som almindelig tendens, men hvordan vil det være på efterspørgselssiden? For det er jo afgørende for, om den balance, som regeringen tilsigter, overhovedet opnås. Man vil ikke fortsat have den samme efterspørgsel. Den umiddelbare virkning vil være et pres på andre lånekilder end de obligationsudstedende institutter, nemlig i første række de pengeinstitutter, der er traditionelle obligationskøbere, banker, sparekasser og forsikringselskaber. For pengemarkedet gælder jo loven om forbundne kar, og det, man i virkeligheden ved disse foranstaltninger sætter på dagsordenen, er spørgsmålet om de private lån, de private pantebreve, det vil sige alle andre realsikrede fordringer end dem, der er omhandlet i disse forslag. Det er spørgsmålet om det totale pengemarked, der her sættes på dagsordenen. Og herom er det vist nødvendigt at sige nogle ret hårde ting.

Se, denne vigtige faktor i samfundslivet, der faktisk svarer til kredsløbs- og hjerte-

[Ømann.]

funktioner, denne faktor har ikke den jævne befolknings tillid. Kapitalmarkedet er en suspekt affære, fremmed for befolkningen, fjernt fra befolkningen. Det betaler sig ikke i længden at have en så vigtig funktion betjent på en sådan måde, at befolkningen ikke er indforstået, for så kan den under moderne forhold ikke opfyldes tilfredsstillende. Denne mistillid hviler naturligvis på en gammel tradition, det ved jeg nok. Men der er forhold i den nyeste tid, som har bidraget til denne mistillid. Jeg tænker på forløbet af diskussionerne om forskellen mellem udlåns- og indlånsrente, den såkaldte rentemarginal. Jeg tænker på storbankernes nære, men dog diskret holdte familieforhold til en lang række finansieringsselskaber; vekselerstandens indtræden i spekulationen om Danmarks jord og dens ophøvling på en måde, der ikke har meget med naturfredning at gøre; folks skuffelser på det sidste ved at befatte sig med obligationskøb; de hårdhændede intriger omkring aktiemajoriteten i selskaber; planerne om at likvidere dem på tværs af interesserne hos dem, som er beskæftiget i selskaberne. Sådan kunne man nævne en række andre omstændigheder, og her er det, man skuffes, for der er jo ingenting i disse forslag, og der er vel heller ikke noget i de forslag, som er bebudet, der berører disse forhold eller bidrager til at skabe en sådan tillid. Dette skyldes, at der her skal strukturændringer til af en ganske anden karakter end dem, vi her præsenteres for.

Jeg skal i den forbindelse tillade mig at henvise til de forslag, som min kollega hr. Poul Dam i forgårs fremsatte her i tinget om foranstaltninger til styring af pengebevægelserne, og til vort kommende forslag med finansiering af udlejningsbyggeriet med ét lån fra ét institut og med værdifaste statsobligationer.

Jeg kan følge finansministeren et langt stykke i hans tanke om at forhøje lejeværdien for nyerehvervede parcelhuse, men hvad de almindelige økonomiske virkninger angår, må jeg sætte et spørgsmålstegn ved, om procenten, de 4 pct. af nyvurderingen, er tilstrækkelig til at slå igennem økonomisk. Realudgiften ved at bo i hus er imervæk 12-14 pct. af vurderingen og vel

også af anskaffelsesprisen, og fordelene ved at vælge parcelhuset i hvert fald for dem, som økonomisk kan gøre det, er stadig væk indlysende.

Hvis forslaget, sådan som det er antydnet, betyder en forringelse af skattefordelen med ca. 3.000 kr. for et normalt hus, ja, så skulle prisen jo kunne trykkes med 20.000-30.000 kr., hvis køberen er en fornuftig køber. Der er naturligvis megen psykologi i denne affære. Det er et spørgsmål om køberens bevidsthed, og i så henseende tror jeg virkelig, at de temperamentsfulde grundejere og deres organisationer har gjort os alle en stor tjeneste ved bl. a. at kræve vurderingerne omgjort i forventning om, at de almindelige priser på husene nu trykkes.

Jeg vil dog gerne henvise til vort eget forslag, som ligger her i folketinget. Alle andre løsninger, løsninger via lejeværdien, betyder jo, uanset hvordan man vender og drejer det, en præmiering af gældsstiftelse; de fjerner ikke det fundamentale i problemet. Når vi har fremsat vores forslag om afskaffelse af det såkaldte gule skema i selvangivelsen, betyder det naturligvis ikke, at vi ikke er indstillet på at opnå en ordening, som i hvert fald er bedre end den eksisterende, men jeg håber, at de principielle tanker bl. a. om afskaffelsen af fradrag af private renter i det hele taget kan indgå i de almindelige økonomiske overvejelser. Jeg tror, at et forslag i denne retning vil have en ikke ubetydelig effekt.

Men regeringens forslag indeholder rigtig nok noget, som gør det uacceptabelt, idet det foreslås, at ejerlejligheder principielt skal ligestilles med parcelhuse. Hvis dette krav skal opretholdes, ja, så bliver forhandlingen om dette forslag jo ret overkommelig.

Hvad opsparingsforslaget angår, så tror jeg, at mange umiddelbart vil føle sig tiltrukket af tanken om en opsparing til boligformål, men der er bare den hage ved det, og det har vi diskuteret til hudløshed her i tinget, at man kan ikke lave en sådan opsparingsordning, uden at den virker socialt horribel. Det viser sig også i dette forslag; til opsparing er det tilstrækkeligt, at man foretager en formel omflytning af penge. Den nettoopsparingsvirkning, der kommer ud af det, bliver ringe, således at der hver-

[Ømann.]

ken ud fra almindelige økonomiske hensyn eller ud fra retfærdighedsgrunde er anledning til at anbefale dette forslag.

Hvis jeg skal konkludere, må det være, at forslagene er ret tynde, hvad angår inflationsbekæmpelse, fremme af opsparing, prioritering af nødvendige opgaver, og hvad angår administrative reformer. Der kommer måske mere, og så vil jeg revidere mit syn i overensstemmelse hermed. Men SF er altså enig med regeringen i, at der er fundamentale svagheder, som må løses. Jeg tror ikke, at vi er så enige i, at svaghederne ikke er så store, at man skal nøjes med at fremlægge langsigtede forslag, jeg tror ikke, vi har så forfærdelig lang tid, hvad disse affærer angår, for de er vigtige.

Vi har da også fremlagt et alternativ her i tinget, som følger regeringens oplæg og problemstilling et meget langt stykke. Det omfatter fremme af opsparingen, idet opsparingen gøres værdifast, det etablerer en almindelig pensionsopsparing, det omfatter bekæmpelse af inflationen ved at sige stop for spekulation. Det omfatter en samfundsmæssig styring af pengebevægelserne og kapitalens anvendelse, det omfatter nedbringelse af de samfundsmæssige omkostninger gennem en billigørelse af byggeriet dels gennem lavrente, dels ved en rationalisering, der, som det har vist sig, for en meget stor del er på linje med de tanker, som udtrykkes i B & W-rapporten for byggeriet.

Disse forslag, som vi har fremsat, udgør — det vil man se, når man læser dem — en organisk helhed. De berører de problemstillinger, regeringen har rejst, og det er da muligt, at der er et og andet, regeringen kan bruge, i dem. Vi er villige til at forhandle om samtlige realproblemer, men det følger også af vort hidtidige syn og af vort oplæg, at en accept af tanker i enkelte af vore forslag ikke er nok til at gøre os henrykte. Jeg har jo hørt den konservative ordfører påkalde ånden, boligforligsånden fra 1966. Det er min opfattelse, at denne ånd var en ond ånd.

Arne Larsen: I disse dage for 4 år siden indgik socialdemokratiet og de nuværende 3 regeringspartier det meget opreklamerede, men sørgeligt berygtede boligforlig. Det var

en boligpolitik for de kommende 8 år, som én gang for alle skulle løse boligproblemet. En normalisering skulle gennemføres, og alt ville blive såre godt. De fire partier stod last og brast omkring dette forlig, én for alle og alle for én.

I dag lyder andre toner. Nu erkender man, at dette boligforlig ikke kan holde, at det må revideres, for udviklingen har slet ikke svaret til det, man lovede befolkningen, og nu må det laves om. Vi i SF skal græde tørre tårer over dette. Vi var modstandere af dette forlig fra første færd, advarede kraftigt herimod og har bestandig forsøgt at ændre herpå. Der var elementer i det gamle forlig, som vi tilsluttede os, men tilsyneladende er det netop disse i vore øjne positive sider ved forliget, man vil ændre, hvilket gør os meget skeptiske med hensyn til det nye forligs eventuelle indhold. Ærlig talt er jeg også af den opfattelse, at den socialdemokratiske optimisme til en vis grad er dunstet bort sammen med ånden fra 1966.

De forslag, som vi i dag behandler, må vel betragtes som det første trin i det nye forligs raket, som er ved at blive stillet op på affyringsrampen. Man har erkendt, at byggeriets finanseringsproblemer er de altoverskyggende, og stiller forslag om en omorganisering af realkredit. Som det er fremgået af hr. Ømanns indlæg, er vi ikke enige med regeringen i disse forslag til løsning af dette problem set ud fra et samfundsmæssigt økonomisk perspektiv. Jeg er svært bange for, at såfremt vi fortsætter ad de vante baner, fører det ikke til løsninger, men kun ud i blindgyder. Der er for lidt realkredit til rådighed, for lidt opsparing, som man siger, og derfor skal långivningen strammes, lånenes løbetider forkortes, lånegrænserne nedskæres og kravet til egenkapital forøges. Hvis det så betød billigere rente, ja, så kunne det måske bæres, men det er der ikke ringeste udsigt til. Det vil betyde en yderligere fordyrelse af det nye byggeri og kun til gavn for privatkapitalen; det vil få en uhyre negativ indflydelse på byggeaktiviteten i øvrigt, og det vil betyde mindre byggeri, vil betyde arbejdsløshed inden for byggesektoren, som vil smitte af på det øvrige samfund. Så det er nok det stik modsatte af normalisering og vil sandsynligvis betyde en større kløft mellem nyt

[Arne Larsen.]

og gammelt byggeri, som igen vil skærpe appetitten hos grundejerne og de nuværende besiddere af udlejningsejendomme til yderligere at presse lejeniveauet op i det gamle byggeri. Det er altså skruen uden ende. Det er det stik modsatte af, hvad man lovede befolkningen i 1966, og tilsyneladende evner den nuværende regering slet ikke at tænke realistisk og i nye tankebaner, men forsvarer med alle midler de nuværende kapitalbesiddere på befolkningens bekostning.

Hvilke planer har regeringen så for de næste trin i boligforligsraketten? Ja, ved flere lejligheder er det jo blevet åbenbart, at et af regeringens tilsigtede mål er en afskaffelse af rentesikringsordningen, og jeg tror, at hr. Ib Thyregod ikke kan være så optimistisk, som han i dag har givet udtryk for, på dette område. Den skal jo i henhold til lovgivningen herom løbe til 1974, men er det mon meningen, at den allerede efter 4 års forløb skal afskaffes? Det var et af de forslag, som vi i sin tid kunne tiltræde, fordi det var et led i den mere positive normaliseringsbestræbelse. I løbet af de 8 år var det jo håbet og hensigten at gøre alt for, at renten skulle falde. Men i denne regerings levetid er der jo sket det stik modsatte, så det er efter vor opfattelse ganske uforsvarligt at tale om rentesikrings bortfald; tværtimod bør den bibeholdes, og sker der ikke et mærkbart rentefald i løbet af de kommende år, ja, så må den da fortsætte. Boligministeren har forklaret, hvor dyr den er, og er helt skrækslagen over for tanken om at udvide det sociale byggeri fra 12.000 til 18.000 eller til 20.000 rentesikrede lejligheder, hvilket jo i sig selv beviser, at regeringen ikke har gnist af tiltro til, at dens egne initiativer vil gavne noget som helst. Havde denne tiltro til egen politik og til, at der ville indtræffe rentefald, været til stede, så ville rentesikringsordningen jo ikke blive nogen synderlig belastning for samfundets økonomi.

Boligsikringsordningen siger man intet om. Skulle rentesikringsordningen bortfalde, måtte det vel indebære, at boligsikringsordningen blev forbedret så meget og så væsentligt, at boligtagerne i det sociale byggeri, som jo alle hører til den mindrebedmedlede del af befolkningen, blev holdt

skadesløse, men herom har vi heller intet hørt.

Derimod har vi hørt noget om, at boligministeriet og det almennyttige byggeri er gået i forhandling om dette byggeris finansieringsproblemer, hvor man sikkert vil prøve at presse det almennyttige byggeri til at bringe nye ofre og påtage sig nye byrder og forpligtelser. Den 15. februar skal vi have resultatet af disse forhandlinger, og det imødeser vi med meget stor spænding.

Boligministeren har yderligere løftet lidt af sløret for, hvad der er regeringens hensigt, idet han her i folketinget har udtalt, at han mente, der skulle ske forhøjelse af huslejen såvel i det almennyttige som i det private byggeri ved genudlejning. I dagspressen har der været nævnt op til 25 pct. Det lyder fantastisk og ganske uacceptabelt og vil støde på modstand fra vort partis side.

Det hedder sig, at denne lejeforhøjelse i det almennyttige byggeri skal båndlægges i det almennyttige byggeris landsbyggefond og bruges til investering i nyt byggeri, altså at lejerne i det almennyttige byggeri skal være med til at lette statskassen for udgifter til nyt byggeri. Men der foreligger ikke noget som helst om, at forhøjelsen i det privatejede byggeri skal båndlægges til fordel for billiggørelse af det nye byggeri, og man kan vel så befrygte, at disse forhøjelser skal gå ubeskåret i husejernes lommer.

Måske er der også tale om, at loven om vurderingsleje skal sættes ud af kraft, og at der skal indføres generelle lejeforhøjelser, som så altså i strid med boligforliget skal gå til husejerne selv.

SF har adskillige gange påvist, at boligbyggeriets finansieringsproblemer må løses helt anderledes og mere radikalt. Vi har fremsat forslag om boligfond 3 gange, hvor efter der med offentlige midler blev sat kraftigt ind på boligbyggeriets finansiering og dets billiggørelse. Vore tanker blev ikke ført ud i livet med den statens bolig- og byggefond, der i sin tid blev gennemført, og da den nuværende regering kom til, gjorde den jo som noget af det første alt, hvad den kunne, for at amputere denne lovgivning stik imod lovgivningens ånd og hensigt. Jeg tror og håber imidlertid på, at større og større kredse forstår værdien af de forslag, som SF har stillet på dette område, og at der efter et kommende valg vil blive givet

[Arne Larsen.]

stærk politisk rygdækning for en løsning af byggeriets finansieringsproblemer efter bl. a. de tanker, som SF i mange år har gjort sig til talsmand for.

Det siger sig selv, at skulle disse SFs tanker heller ikke i denne situation blive taget alvorligt, vil vi arbejde for en bevarelse af rentesikringsordningen og for en udbygning af boligsikringsordningen, som jo for længst har vist sine svage sider ved, at den ikke er pristalsreguleret, ved, at flere og flere vokser sig ud af sikringsordningen, uden at deres økonomiske status er blevet forbedret på noget område, men tværtimod forringet de sidste par år. Dette giver sig jo også udtryk i stigende røre og bevægelse på landets arbejdspladser, hvor flere og flere føler sig groft taget ved næsen gennem de 2-årige overenskomster med beskedne lønfremgange, som i løbet af kort tid opspises af højere skatter, højere priser, højere huslejer osv. Der er vist grund til at advare regeringen meget kraftigt. En eksplosion på arbejdsmarkedet kan meget let blive følgen af regeringens politik.

Vi har stillet forslag ved denne samlings begyndelse om fri bytteret og central boligformidling i større byområder, og vi håber også, at disse forslag bliver taget meget alvorligt som et led i en samlet boligpolitik, der ved disse midler kunne lette boligsituationen ganske betydeligt.

Vi vil ligeledes arbejde for en udvidelse af det sociale byggeris kvota; den er alt for lille, og vi mener, at der er en aldeles skæv fordeling af boligbyggeriet til fordel for det kapitalkrævende parcelhusbyggeri. 18.000 sociale lejligheder om året er ved at være i underkanten af, hvad der er nødvendigt, så derfor ser vi gerne en yderligere forhøjelse af det sociale byggeris kvota.

Ligeledes finder vi, at loven om ejerlejligheder, som har vist sine meget negative og skadelige virkninger, bør ophæves.

Som tidligere omtalt har vi tre gange fremsat forslag til løsning af boligbyggeriets finansieringsproblemer, hver gang afvist. Nu skal regeringen imidlertid ikke påstå, at vi ikke også i denne situation kommer med alternative forslag til løsning af problemerne. I tirsdags fremsatte vi forslag til lov om udstedelse af værdifaste statsobligationer. Jeg skal ikke gå dybere ind på dette

forslag; hr. Poul Dam motiverede dette og andre SF-initiativer på fyldestgørende måde i tirsdags, og også hr. Ømann har været inde herpå i dag.

I løbet af nogle få dage, måske allerede i morgen, vil vi fremsætte forslag til folketingsbeslutning, som direkte og kontant vil øve indvirkning på boligbyggeriet. Der vil blive fremsat forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeriet. Denne fond skal totalfinansiere boligbyggeri til udlejning fra bund til top eller op til 94 pct. af vurderingen. Lånet skal ydes til parikurs med en rente på ikke over 6 pct. Rente og afdrag skal reguleres i henhold til reguleringspristallet. Herved kan fremover rentesikringsordningen bortfalde, og det må da være noget, regeringen tilslutter sig med begejstring — håber vi da.

Der vil blive fremsat forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet. Forslaget foregriber løsninger af en række af de problemer inden for byggesektoren, som efter forslagets udarbejdelse er fremdraget i B & W-rapporten om byggeriet. Forhåbentlig vil regeringen også være taknemlig for dette initiativ fra SF's side. Forslaget vil pege på nødvendigheden af en række rationaliserende foranstaltninger, som må hvile på en planlægning af byggeriet over en årrække, således at udgangspunktet er overvejelser over, hvordan man billigst løser den totale samfundsmæssige byggeopgave i henhold til en række kvalitetskrav, som også vil omfatte miljøudformning.

Ligeledes vil der blive fremsat forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til imødegåelse af spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom. Forslaget vil på den ene side bidrage til, at jord- og ejendomspriser holdes nede, og på den anden side medføre, at den kapital, som ellers ville have rettet sig imod spekulationsforretninger på ejendomsmarkedet, frigøres til andet formål.

Endelig vil der blive fremsat forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform. Forslaget vil etablere en alle borgere omfattende indtægtsbestemt alderspension. Pensionen skal finansieres over skatterne og ved fondsdannelser. Fondens midler skal investeres i værdifaste statsobligationer. Også disse tanker er vel ikke regeringen

[Arne Larsen.]

helt fremmede; man har dog tid efter anden hørt noget også herom fra regeringsside.

Igennem dagspressen har man erfaret, at der er taget initiativ til forhandlinger mellem Grundejernes Landsforbund og Lejernes Landsorganisation. Også disse forhandlinger tilstræbes tilendebragt inden den 15. februar, for at forhandlingsresultatet kan indgå i regeringens overvejelser om den kommende boligpolitik. Forhandlingerne skulle gå ud på en normalisering af forholdene på boligmarkedet, så man kom bort fra de nuværende restriktioner i visse områder af landet, sådan at den midlertidige lov om lejeregulering kunne ophæves.

Jeg skal ikke foregribe begivenhedernes gang, men taler de rygter sandt, som man bl. a. kunne læse i Jyllands-Posten for et par dage siden, så er der fremsat udtalelser om, at bestræbelserne skulle gå ud på en fri lejefastsættelse, altså aftalefrihed mellem lejere og ejere. Til gengæld skulle ejerne indrømme lejerne fri bytteret. SF er selvfølgelig glad for, at man omsider har accepteret den fri bytteret, som vi anser for en selvfølgelig ting, men skulle prisen være husleje-forhøjelser, så må jeg straks sige, at det ikke var den måde, vi havde forventet problemet løst på. Der bør ikke handles om denne ret. Den skal ikke være til fals for en eller anden pris, den betyder hverken 10 pct.s eller 20 pct.s lejeforhøjelse generelt. Jeg tror, at man er lidt for tidligt ude, hvis ellers rygterne taler sandt. Det er klart, at vi ikke giver grønt lys for lejeforhøjelser. Vi vil først have konstateret virkningerne af bestræbelserne for at billiggøre det nye byggeri, og de skal være væsentlige, før vi kan sige, at vi har normale forhold på boligmarkedet; SF kan derfor ikke, før disse krav er opfyldt, gå med til at ophæve den midlertidige lovgivning.

Hermed har jeg endnu en gang præciseret SF's stillingtagen til en række vitale boligpolitiske problemer. Også vi er indforstået med, at boligforliget må ophæves. Det har for længst overlevet sig selv og slår slet ikke til i den udvikling, vi er inde i. For os er det imidlertid ikke ligegyldigt, hvad det gamle boligforlig afløses af. Vi har vore bange anelser om, at det under den nuværende regering næppe bliver stort bedre, men vi har på den anden side også på konstruktiv

måde vist folketingets partier, på hvilken måde vi mener problemerne kan løses, og naturligvis håber vi, at alle partier forstår, at SF positivt vil yde sit bidrag. Vi håber på den samme indstilling hos de øvrige partier; så er der netop håb om, at vi i 1970'erne får en virkelig og tilbundsående løsning af boligproblemet.

Sigsgaard: Jeg tror, det er vanskeligt at diskutere de forslag, der ligger på bordet i dag, uden at gøre sig klart, at de må ses på baggrund af hele den økonomiske politik, og det er det jo sværere og sværere at skjule, at regeringens økonomiske politik har været lidt af en fadæse. Renten stiger; det betyder, at boligen fordyres, og at også andre nødvendige investeringer vanskeliggøres og fordyres. Priserne stiger, skatterne stiger kolossalt, selvfølgelig mest for folk med jævne og små indkomster; de velstillede har fået bedre afskrivningsregler og lavere formueskat, og mange af dem snyder i skat. De små lønstigninger er for længst slugt. Uroen begynder på arbejdspladserne, hvor det mærkes, at lønningsposen bliver mindre værd. Smedeformanden og arbejdsgiverne prøver nu på at holde arbejderne i ro, men lykkes det? Kildeskattens finesser er ved at gå op f. eks. for tjenestemænd og funktionærer; de har indset, at den giver arbejdsgiverne og folk i de såkaldt liberale erhverv en stor gratis kassekredit, som betales af lønmodtagerne. De højtlønnedes skat er lavere, end de fleste af dem havde ventet, de lavtlønnede og pensionisterne har derimod fået et chok; ophævelsen af sambeskatningen har nemlig ramt dem. Og dér rejser sig også spørgsmålet: vil de finde sig i det?

På mange områder trækker det altså op til uvejrlig for regeringen, og noget måtte der jo så ske, noget måtte den finde på. Kaoset på obligationsmarkedet kunne enhver få øje på, altså greb regeringen ind her, men den glemte at spørge, hvorfor kurserne er raslet ned. Det skyldes bl. a., at de planløse investeringer har været for store i visse dele af industrien og serviceerhvervene, og at obligationsudbuddet er overdimensioneret på grund af genbelåning, som igen er mulig-gjort af de opskruede ejendomsværdier, som jordspekulationen har medført. Det stigende obligationsudbud skyldes også, at

[Sigsgaard.]

jordspekulationen direkte er blevet finansieret.

Årsagen til de økonomiske problemer er altså ikke det store obligationsudbud, det er ikke engang én af årsagerne, men det er en virkning, en virkning af bl. a. de forhold, jeg har nævnt: jordspekulationen og de tilfældige, overdimensionerede investeringer, der så igen er virkningen af alt for gunstige afskrivningsregler.

Se, nu ved enhver læge jo, at man ikke kurerer en alvorlig lungesygdom ved at lindre hosten. Hosten er kun et symptom og derfor uvæsentlig; lægen vil tage fat på selve sygdommen. Men sådan gør regeringen ikke, den lader hånt om årsagerne: jordspekulation, planløse investeringer, for gunstige afskrivningsregler, og tager i stedet for et vældigt livtag med det mindre væsentlige symptom: realkreditte. Ligesom lægen ikke kurerer de syge lunger ved at behandle hosten, sådan kurerer regeringen heller ikke økonomien ved at tage fat på realkreditte. Regeringen bekymrer sig ikke engang om, at det ene symptom, obligationskaoset, ved behandlingen blot slår om i et værre symptom: mere vækst i det grå og sorte pengemarked med udsugning og åger som sandsynligt resultat.

Men hvorfor så med så stor alarm gennemføre love, der næsten ingen positiv værdi vil få? Hvorfor ikke i stedet for prøve på at kurere selve sygdommen? Desværre er forklaringen ligetil, for skal sygdommen kureres, så skal der skæres dybt i kapitalens uhæmmede investeringsfrihed, i sjakringen med jord og ejendom, i visse mindre gruppers privilegier. Men netop de kræfter, der skal gribes ind over for, udgør jo regeringens basis, netop det system, der er årsag til ulykkerne, ser regeringen det som sin fornemste opgave at forsvare, og selv om systemet undergraver sig selv gennem disse kræfters frie spil, så kan regeringen ikke gøre noget effektivt. Det forhindrer bankerne, industrilederne og de grupper, som har privilegierne; imod deres vilje kan regeringen kun handle i enkelte småsager.

Debatten i dag er egentlig en debat om magten, om, hvem der skal bestemme vores alle sammens fremtid. Skal det være kapitalen som hidtil eller almindelige menneskers interesser? Som et socialdemokratisk

medlem af tinget skrev i dagbladet Information for den 7. januar i år:

„Den dirigering af kapitalen, som de få storbanker og de 25 mest kapitalstærke erhvervsvirksomheder foretager, er alene bestemt af hensynet til disse erhvervsvirksomheder.“

Senere hedder det:

„I dag bestemmer en kreds på højst 50 kapitalejere og topledere. Ingen ved helt nøjagtigt, hvem de er, og det er ikke betryggende, at så stor magt udøves af så få, som er helt uden for samfundets kontrol. Det skyldes ikke, at de er udygtige; det er de ikke, tværtimod. Det skyldes, at deres mål ikke er de samme som befolkningsflertallets mål.“

Se, det er jo glædeligt, hvis socialdemokratiet er nået frem til denne erkendelse nu, efter at det er kommet i opposition, og det hjælper jo ikke at begræde, at det ikke skete for mange år siden. For under socialdemokratiske regeringer var det jo også 50 topledere og ejere, der bestemte, og da undgik man med omhu at angribe systemet.

Men analysen er rigtig; det fundamentale spørgsmål er, om storbanker og storvirksomheder fortsat skal have monopol på magten, eller om det kapitalistiske system skal forlades. Dette magtmonopol giver ikke kun økonomiske problemer og planløse investeringer; det og hele systemet giver jo også umenneskelige levevilkår, som det så klart er sagt og demonstreret af de strejkende i Kiruna.

Men alle de grundlæggende forhold rører regeringen ikke ved med sine forslag. Forslagene er derfor derefter: utilstrækkelige, forfejlede og delvis skadelige.

På ét punkt, må jeg dog sige, har regeringen rørt lidt ved et af privilegierne, og det er mere, end nogen tidligere regering har povet; jeg tænker på parcelhusejernes skattefordel, der jo mest kommer de velbeslåede samt jordsælgerne og byggeindustrien til gode. Her er der tale om et fremskridt, om end det er beskedent. Her må jeg endnu en gang anbefale VS' forslag gående ud på, at lejeværdien over en årrække hæves til 9 pct., dog sådan, at den, når den overstiger summen af fradragene på ejendomsskemaet og rentefradragene på selvangivelsen, ned sættes til denne sum. Derved undgår man

[Sigsgaard.]

at ramme almindelige mennesker, der kun har lidt gæld i deres hus. Forslaget ville ikke gøre det væsentlig dyrere at bosætte sig i parcelhus, når det gælder almindelige mennesker, for husenes og grundenes pris ville selvfølgelig falde. Men de velhavere, der i dag alene har fordel af privilegiet, ville miste deres fordel. Hvis man gennemførte det forslag, burde boligsikringsordningen udvides til også at omfatte parcelhuse. Derved ville man nå frem til, at de dårligst stillede parcelhusejere ville komme til at bo billigst og de velhavende dyrest. I dag er forholdet vanvittigt nok lige det omvendte.

Regeringsforslagene som helhed forstår jeg som starten på en ny boligpolitisk kurs, der desværre nok ikke går i social retning. Fattigdommen og uretfærdighederne i dag kommer tydeligst frem på boligområdet. Kapitalismen medfører, at politikerne tolererer, at tusinder af mennesker lever i usle saneringskvarterer, samtidig med at der gives kæmpetilskud til velhavende villaejere. Det problem løses ikke af forslagene. Deres virkning bliver vel i øvrigt, at kreditgivningen til langvarige forbrugsgoder bliver begrænset til fordel for mere kortvarige varer. På den måde bliver spildet forøget, og den behovsfølelse, der er nødvendig for efterspørgslen, bliver stimuleret. Det må jo så være regeringens politik, og den er jeg fundamentalt uenig i.

På boligområdet bør almennyttigt byggeri favoriseres mere, og privat lejlighedsbyggeri bortset fra parcelhuse bør efter min opfattelse standses. De private lejligheder er overvejende spekulationsbyggeri. Af de pr. 1. oktober sidste år igangværende 1.396 boliger i privatbyggeriet i København, altså lejlighedsbyggeriet, var hele 70 pct. 1 og 2 værelser lejligheder, og til skyhøje priser, som alle ved.

Nu ved vi jo, at de små boliger er sundhedsfarlige for både børn og voksne, og derfor må den spekulation simpelt hen standses. Det, der er brug for, er en generel sænkning af renten for boligbyggeriet f. eks.

over en boligfond — der kan vælges andre veje selvfølgelig.

Den nuværende økonomiske politik har allerede medført, at standardforbedringerne i nybyggeriet er ophørt. Det siges udtrykkelig i en ledende artikel i det sidst udkomne nummer af bladet Boligen. I den store boligudsendelse i TV blev det både sagt og dokumenteret, at boligmiljøet og boligstandarden er for ringe også i nybyggeriet. Der blev gennemgået forskellige nybyggerier, hvor man klart fik indtryk af at det står for ringe til med standarden, og alligevel føres der altså en økonomisk politik, der forhindrer en højnelse af denne standard.

Boligen bør ikke, sådan som statsministeren gjorde det i nytårstalen, betragtes som et forbrugsgode på linje med f. eks. bilen. Som det allervigtigste for mennesker overhovedet bør den betragtes som en socialkulturel samfundsydelse uafhængig af tegnebogens tykkelse hos den enkelte. Er der nogen som helst mening i, at lavtlønnede, pensionister, unge og enlige forsørgere skal bo ringere end direktører og departementschefer? Vi er jo dog enige om, at en betændt blindtarm, der tilhører en mindrebedt medborger, bør opereres med lige så stor omhu som selveste boligministerens blindtarm. Hvorfor så ikke anlægge samme grundsyn på boligen? Er den mindre vigtig end hospitalsbehandling?

Som nævnt er et af vore helt store problemer jo byfornyelsen, og jeg skal tillade mig i den forbindelse at komme ind på en enkelt detalje — vi skal jo ellers ikke ved første behandling diskutere enkeltforhold. Efter lovforslaget om ændring af loven om kreditforeninger kan der gives særlig store lån bl. a. til mere omfattende modernisering af ældre beboelsejendomme. Hvis der ikke dér indføres en betingelse om, at områdets miljøkvalitet skal være passende høj med grønne områder, institutionsforsyning, legepladser osv., for at der kan ydes lån til sådanne moderniseringer, så tror jeg, at bestemmelsen vil være direkte byfornyel-

[Sigsgaard.]

sesfjendtlig. Det henstiller jeg altså meget at man ser på. Bestemmelsen vil uden ændringer være med til at konservere forældede ejendomme i forældede og dårlige kvarterer, og det er jo ikke en bremsning af byfornyelsen, boligministeren vil; det føler jeg mig dog overbevist om.

Hvad realkreditsystemet angår, er det i dag både dyrt og dårligt. Men det er svært at se, at det foreliggende forslag er en forbedring. Systemet er dårligt, fordi det muliggør lån til mange overflødige anvendelser, og dyrt, fordi det giver enorme kurstab, som der skal betales af på i hele lånets løbetid. Den foreslåede begrænsning af realkrediten vil naturligvis jage mange låntagere over på det private pantelånsmarked og vil stimulere spekulationen stærkt. Resultatet bliver endnu højere renter til private spekulanter for de lån, der ikke kan dækkes af det officielle lånemarked.

Det skal understreges, at tilfældighederne i det nuværende system rammer hårdest de mindrebemidlede og de unge, der må flytte ind i de nye dyre lejligheder, og det bliver altså desværre nok værre nu. Vil man endelig opretholde det såkaldte frie obligationsmarked, måtte det være bedre, så vidt jeg ser det, at give adgang til korte lån, 5-årige, 10-årige lån f. eks., hvoraf en del amortiseres, mens resten ved forfaldstid erstattes af et nyt kort lån. Herved ville kurstabet formentlig blive mindre, og renten kunne sættes ned, hvis der da ellers bliver rentefald, men det er jo regeringens erklærede mål.

Til sidst om boligopsparingen: dér ved man jo udmærket, at den væsentlige opsparing sker i store virksomheder og via statsbudgettet, resten vejer ikke tungt. Men selvfølgelig vil forslaget her give de bedrestillede fordele, altså dem, der i forvejen sparer op og kan flytte pengene fra en allerede eksisterende konto over på den statspræmierede konto. Dertil kommer, at staten støtter bankerne gennem forslaget i det beskudte omfang, hvori der kommer en nyopsparing. Folk, der ikke ellers sætter penge i banken, lader sig måske friste af statspræmien, hvorved pengeinstitutterne, der jo kører med en alt for lav indlånsrente i forhold til udlånsrenten, får sig en gevinst. Skal folketetinget virkelig, må man spørge, forære bankerne, der i forvejen tjener tykt,

endnu mere? Det mener regeringen åbenbart, og konklusionen af alt dette må for mit vedkommende desværre blive, at lovforslagene set som en helhed ikke vil løse ét eneste af de vigtige økonomiske problemer. Den nye boligpolitiske kurs, som forslagene antyder, er vi i mit parti grundlæggende uenig i, og derfor må jeg desværre sige, at hvis forslagene ikke ændres afgørende, må vi nok stemme imod de fleste af dem.

Kai Moltke: Da jeg så de forslag, som her er fremsat ledsaget af så digre betænkninger, som det er tilfældet, var der et billede, som kom til at stå for mig: drejer det sig ikke om en kæmpeblok, en isblok, af hvilken kun en spids i øjeblikket rager op over vandoverfladen, mens den tunge del af den, det, som er det egentlige indhold, stadig væk bevæger sig under jorden? For disse forslag er kun i og for sig retningsgivende for, hvor regeringen ønsker at gå hen.

Nu er det her fra borgerlig side flere gange blevet fremhævet, at der findes en sammenhæng mellem boligpolitik og økonomi. Selvfølgelig findes der en sammenhæng mellem boligpolitik og økonomi, men man skulle dog helst drage den rigtige konklusion af det. Hvad var det, som i en årække de lande, der kom længst frem i den industrielle modernisering — man behøver blot at se på et land som Sverige — beskæftigede sig med? Det var ikke at påføre en industri i omlægning større omkostninger ved at opretholde et så højt boligniveau, at det automatisk overførtes på lønningerne.

Se, det er et stykke realpolitik. Der var jo en tid, hvor regeringen talte om, at man tilstræbte et stabilt prisniveau, og på dette punkt ser vi jo nu en helt anden kurs blive lanceret fra regeringspartierne side. For hvis man tager hele rækken af forslag, som den her kommer med: øget eget indskud ved byggeri, kortere løbetid for lånene og hele dette sæt af ting, som det drejer sig om her, er der jo intet medlem af regeringen eller regeringspartierne, som ikke ved, at dette betyder en ny og væsentlig forskydning af prisniveauet opad.

Det er netop en risiko under den økonomiske og industripolitiske situation, vi befinder os i, at man igen påvirker den opadgående tendens i prisniveauet. For det kan ikke undgå at indvirke på andre i forvejen

[Kai Moltke.]

så spændte problemer som arbejds løn, fornyelse af overenskomsterne til sin tid og alle de øvrige spørgsmål. Jo mere man blot følger fristelsen til at sige: nu tager vi en forhøjelse på det mest følsomme område for befolkningen, på boligen, jo mere sætter man samtidig det gamle kapløb mellem priser og lønninger i gang. Det er der grund til at understrege i den nuværende situation, hvis man skal vise de almindelige tendenser i de regeringsforslag, som ligger på bordet i dag.

Så kommer der nogle detailspørgsmål, som jeg godt i princippet vil beskæftige mig med. Man taler om, at vi skal have en forenkling af realkredit. Ja, det har jeg altid hilst med glæde, det er såmænd slet ikke så få år siden, at jeg karakteriserede den tilstand, hvori realkredit befandt sig, således, at den i virkeligheden stod over for sit reelle sammenbrud, og at denne krise kun opretholdtes gennem en årrækkes kunstige saltvandsindsprøjtninger, gennem Nationalbankens opkøb, den situation, som nu er ved at nå enden i den kommende tid.

Forenkling, siger man; ja vel. Jeg har selvfølgelig ikke noget imod, at man skaber et billigere apparat ved f. eks. at slå kredit- og hypotekforeninger sammen, men forenkling kunne jo også udlægges i en anden retning, og her tror jeg vi er ved noget af det væsentlige. Ville det ikke være klogt én gang for alle at vende sig imod hovedproblemet: at få de eksisterende realkreditinstitutter til at sætte en skarp grænse og sige: dette er finansieringsinstitutter for nybyggeri og ikke samtidig en slags låneinstitutter efter konjunkturerne og udviklingen for ejendomme, jord og alle de andre ting? For det er jo her, vi har sammenkædningen af forskelligartede interesser og forskelligartede formål, så realkreditinstitutionerne i realiteten ikke længere er begrænset til at være finansieringsinstitutter for nybyggeriet.

Det tror jeg i og for sig, når man snakker om forenkling, er en af de hovedting, som trænger sig på; det drejer sig her om formålsparagrafferne. Nu vil jeg indrømme, at regeringspartierne selv ser uholdbarheden af de gamle synspunkter. Grundlaget for realkredit var jo hidtil, at kun pantets sikkerhed og værdi skulle være afgørende for lån eller ikke lån. Nu nærmer man sig efter

at have brændt fingrene i en årrække det punkt, hvor man bliver nødt til at sige, at der også må tages visse økonomiske hensyn, hvad angår formålet; altså, det samfundsmæssige moment føres her ind i diskussionen. Ja men så drejer det sig om at udforme disse ting rigtigt. Altså forenkling først og fremmest af realkredit. Derigennem, at man får en ensartet sammenhængende institution for nybyggeri, som ikke har noget med samtidig at optræde som privat lånekasse, fordi ejendomsværdierne er stigende. Det er det første krav om elementær fornuft på dette område, som man står over for.

Så er der tredjeprioritetsinstitutterne. Jeg muntrede mig selv lidt forleden dag med at se tilbage. Nu snakker man så meget om boligforliget af 1966, og det er jo ganske indlysende, at det ikke førte derhen, hvor man ville, at det blev en indlysende fiasko, hvor man stod med de bedste forhåbninger. Men da man i 1958 ophævede de gamle statslånsordninger, præsenterede man tredjeprioritetsinstitutterne, Byggeriets Realkreditfond, som noget, der tilstræbte i virkeligheden at kunne finansiere tredjeprioritet til pari. Og hvordan begrundede man i sin tid under 1958-forhandlingerne disse forhåbninger? Det var jo guld-randede papirer, det var papirer med statsgaranti, og så forudsagde man, at man ikke ville få nogen væsentlig forskydning af disse sager. Man behøver bare at se på kurserne i dag for tredjeprioritetsobligationer, så ser man, hvor meget den gyldne rand var værd, så ser man, hvor meget statsgarantien var værd: alligevel sank disse papirer ned i bunden.

Man siger, der ikke blev opsparret tilstrækkeligt til at sørge for en naturlig finansiering på bedre vilkår. Jeg må igen, som jeg har gjort det adskillige gange før her i salen, sige: det er meget vanskeligt at undgå denne gliden bort fra realkreditens papirer, så længe vi har disse ganske overordentlig høje renter på en hel række andre af samfundslivets områder. Jeg tror, tilstrømningen ville blive større i tilfælde af, at man begyndte med at nedskære kredit-tildelingen til disse mangfoldige højrente-, superrentesektorer, som i virkeligheden sluger en alt for stor del af opsparingen.

Her kan jeg altså kun give det råd: vil

[Kai Moltke.]

man ud af denne krise, vil man stabilisere markedet for realkrediten, tror jeg man skulle tænke på, om ikke man skulle fortsætte dér, hvor det glippede i 1958, og igen gøre tredjeprioritetspapirene til noget, som blev leveret, noget, som blev sikret til pariværdi. Derigennem vil man begrænse den samlede udlånsmasse, og derigennem vil man fremme efterspørgslen efter de øvrige papirer, som vi har i denne sektor.

Det er igen spørgsmålet om offentlig opsparring, offentlige fonds og udlån til en rimelig rente til parikurs. Derigennem, og sikkert kun derigennem, er man i stand til at komme nogenlunde ud af den helt igennem uholdbare situation, som vi befinder os i i øjeblikket.

Ved regeringens eksperimenter på disse felter med at inddrage endnu flere penge fra dem, som bor i det nye byggeri, opnår man bl. a., at vi får endnu en sektor, endnu en differentiering, nemlig dem, som nu i nybyggeriet skal optage lån med højere afdrag, med større eget indskud, og som derfor får lejen yderligere skubbet i vejret. Vi får i stedet for tilnærmelse mellem huslejeniveauerne yderligere et tredje og endnu mere fordyret niveau på dette felt.

Jeg kan ikke se andet, end at situationen er indviklet nok i forvejen til, at man ikke behøver at gå til sådanne kunstgreb. Derfor vil jeg meget stærkt advare mod alle disse tendenser til at følge den letteste vej og udelukkende sige, at nu skal vi have kortere løbetid, større afdrag som følge deraf, og så når vi på et eller andet tidspunkt frem til, at vi kan få en lavere rente i al almindelighed. Troede regeringspartierne på, at man virkelig sigtede mod en lavere rente i nær fremtid, så stemte man jo med kyshånd for en fortsættelse af rentesikringen helt frem til 1980, for hvis den alm. rente kom ned i retning af de 6½ pct., som sikres, ville regeringens udgiftsbudget falde i nøjagtig samme tempo, som det er blevet sagt fra forskellige side her. Når regeringen nu siger, vi ikke kan have de uhyre voksende udgifter, der kommer, hvis vi udvider sektoren for det rentesikrede byggeri, så er det jo i virkeligheden en maskeret regeringserklæring om, at renten vil forblive

høj og under disse omstændigheder medføre, at det rentesikrede byggeri bliver dyrt for statens budget. Det er jo det, som det i virkeligheden drejer sig om.

Så til den underjordiske del af isbjerget. Jeg troede ærligt talt, at man havde nået bunden ved 1966-boligforliget, hvor man indførte vurderingsværdien som grundlag for huslejeniveauet i den gamle boligmasse. Nu kommer man pludselig og siger, at forskellighederne ikke er blevet udjævnet, at der ikke er sket noget af det, som man proklamerede ville blive resultatet på boligforliget af 1966, og så forbereder vi altså næste attack for maskeret eller direkte forhøjelse af huslejen i det ældre byggeri og i det sociale byggeri. Her kan jeg ikke lade være med at rette øjnene mod en enkelt kendsgerning, som i og for sig er afgørende for, om denne linje skal gennemføres eller ikke gennemføres, nemlig at hertil besidder det socialdemokratiske parti som parthaver i boligforliget alene nøglen, alene afgørelsen for adskillige år ud i fremtiden. Det ville være ønskeligt, om man kunne få en klar og tydelig erklæring om, at socialdemokratiet ikke her indlader sig i forhandling om en ny huslejestigning, som overskrider rammerne for den vurderingsleje, der blev fastsat i 1966 ved boligforliget. Det er her, der kan gribes fat i halen på det dyr, som nu hurtigt rykker frem, det er her, det kan bremses osv., og her må socialdemokratiet forstå sit ansvar.

Til slut blot lidt om nogle enkeltproblemer. Jeg ser ligesom hr. Arne Larsen med ikke ringe mistro på, at man nu begynder så at sige hovedorganisationsforhandlinger, uden at vi kender noget til grundlaget og først omkring midten af februar får forhandlingsresultaterne lagt på bordet. For det første hvad angår forhandlingerne med det almennyttige byggeri, forekommer det mig, at en advarsel her er nødvendig: for det almennyttige byggeri kan den sociale kurs og den sociale retning ikke stryges blot til fordel for et udvidet byggeri i denne sektor. Derfor skal man være såre forsigtig med at fremme, at det sociale byggeri får større egenkapital ved indskud eller skaffer sig midler ved at forhøje lejen endnu en

[Kai Moltke.]

gang i store dele af det sociale byggeri. Det vil ikke gøre situationen lettere, hvis en sådan kurs følges.

På samme måde med disse mystiske forhandlinger mellem lejernes LO og grundejerne. Jeg har altid været en stor tilhænger af, og jeg har også ved en enkelt lejlighed stillet forslag om retningslinjer for fri bytteret, men når man når dertil, at dette mål, som både hr. Arne Larsen og jeg kender udmærket godt til, fordi vi ivrigt har beskæftiget os med det problem, nu sammenkædes med betingelsen afskaffelse af huslejestoppet, så tror jeg, at man skal sige til Danmarks lejere: det er en rigtig dårlig forretning, hvis det skal være målet for det hele.

Endelig en kort erklæring med hensyn til forhøjelsen til 4 pct. for værdien af egen bolig. Ja, det er alligevel et skridt i den rigtige retning, som det foreligger, men skal det kombineres med en ligestilling med ejerlejligheder, skal man i alle tilfælde være forberedt på, at en del folk her i salen ikke vil være med til at godkende en sådan handel. Ejerlejlighedsproblemet's løsning ligger i, at det føres tilbage til dér, hvor det oprindeligt opstod: at ejerlejligheder for meget rige mennesker måske kan opføres i nyt byggeri, men at ejerlejlighedssystemet i den gamle eksisterende boligmasse må ophæves.

Finansministeren (Poul Møller): Tinget har nu i små 3 timer været optaget af drøftelsen af de forslag, regeringen har fremsat før folketingets juleferie. Man kan vel ikke sige, at alle tingets medlemmer har været lige lidenskabeligt optaget af denne drøftelse, hvor 10 talere har fremført deres synspunkter om lovforslagene, men vi kan i hvert fald sige, at igennem 10 taleres indlæg er problemerne nok blevet så stærkt belyst fra alle sider, at det udvalg, der nedsættes, og som skal behandle forslagene, har fået en vis vurdering af, hvor synspunkter og standpunkter ligger.

Jeg skal kun gøre nogle bemærkninger i anledning af mine 2 lovforslag og takke regeringsordførerne for de venligheder, der blev sagt herom. Jeg har noteret mig, at også andre af de ærede ordførere havde

sympati i hvert fald for det ene af disse 2 lovforslag, nemlig forslaget om forhøjelse af lejeværdien for nyanskaffede enfamilieshuse og ejerlejligheder efter den 9. december i fjor. Det var jo rart at få den tilslutning, selv om jeg har indtryk af, at de oppositionsordførere, som kunne tiltræde dette forslag og syntes, at det var et fremskridt, mente, det kun var et beskedent fremskridt; men det beskedne har vel også en vis ret.

Det, som i forbindelse med de 2 lovforslag, jeg har fremsat, har givet anledning til mest uenighed, har vel været spørgsmålet om opsparingsordning. Den almindelige opfattelse har været, at der er kapitalmangel i Danmark, og at prisen på kapitalen derfor er for høj. Der har vel også været nogenlunde almindelig enighed om, at opsparingen i den private sektor i hvert fald er ét af de midler, som kunne løse kapitalmangelproblemet herhjemme, så vi kunne få flere midler til investeringerne, som er nødvendige for os. Men hvordan vi så skal få opsparingen fremmet, har der derimod ikke været enighed om; der har i hvert fald fra oppositionens side været vidt forskellige tanker fremme, og over for det forslag, regeringspartierne og regeringen har fremsat, har der været en del kritik, idet man nemlig siger, at opsparingsbegunstigelsen, som formentlig er nødvendig, hvis vi skal have mere opsparing i samfundet, i virkeligheden giver en social slagside, fordi andre skal betale de penge, som staten skal give i opsparingsbegunstigelse. Jeg har undret mig over, at socialistisk folkeparti har fremført dette synspunkt så stærkt og så stærkt har talt om, ligesom socialdemokratiet, at dette kun er en overflytning af opsparede midler fra en konto, der ikke er begunstiget, til den begunstigede opsparing. Jeg undrer mig over det, fordi det forslag — som vel kommer til behandling om nogle dage — som er fremsat af hr. Poul Dam og nogle af hans partifæller om udstedelse af værdifaste statsobligationer, vel også kun er en begunstigelse, der må betales af andre. Og det er jo ikke sådan et lille beskedent statslån, staten her skal bemyndiges til at optage. Jeg kan naturligvis takke for den tillid, hr. Poul Dam og hans partifæller viser mig ved at ville bemyndige mig til at udstede obligationer for 10 milliarder kr. inden for 2

[Finansministeren.]

finansår. Det er jo et meget betydeligt løb, når staten igennem en årrække har kunnet undlade at udstede obligationer bortset fra nogle få præmieobligationsserier. Dertil kommer yderligere, at disse 10 milliarder kr., som vi skal optage i statslån, og som det er meningen at få opsparingen fremmet ved, skal pristalsreguleres. Hvis man bare tænker sig, at vi har en pristalsstigning på 4 pct. årlig — og det er jo et forholdsvis lavt tal, når man ser på tressernes udvikling i priser her i landet — så betyder det, at statens udgifter til begunstiggelse af dem, der køber disse værdifaste obligationer, vil stige med 400 mill. kr. om året, det vil sige 400 mill. kr. i det første år, i det andet år bliver det til 800 mill. kr. osv. Jeg kan meget vel forstå, at denne opsparringsordning, som vil give obligationskøbere sikkerhed imod inflationen, kan give en lavere rente, men jeg har svært ved at se, at den ikke i det lange løb kommer til at give den samme rente som det nuværende system, hvor, om jeg så må sige, inflationsrisikoen er indbygget i den kurs, som disse obligationer sælges til.

Man er altså her inde på, at man skal betale noget for inflationen til spareerne, og det er det samme, vi er inde på med boligsparekontrakterne, blot i meget mere beskedne målestok, fordi vi ikke regner med, at vi kan få 10 milliarder kr. frem til boligopsparring herigennem, ikke regner med, at vi har 400 mill. kr. om året til en stigende udgift til disse opsparringsformål. Derfor har vi begrænset statens risiko til en 4 pct.s risiko og kun over for dem, der frivilligt benytter sig af denne opsparringsform. Men argumentet om overflytning fra den nuværende obligationsmasse: at de, der ejer de nuværende obligationer og har sparet op på denne måde, ikke ville se sig i stand til at sælge disse obligationer og derigennem bringe dem lavere ned i kurs for at købe de værdifaste obligationer. Det tror jeg, og det er vel også det, man tilsigter. Men tilsigter man det, er det jo også kun en overflytning af opsparring fra ét opsparringsobjekt til et andet, ligesom jeg da også vil tro, at nogle vil hæve deres indestående i banker og sparekasser for at bruge dette indestående til at købe disse obligationer til

op til 10 milliarder kr., der skal udbydes af mig i de kommende 2 år.

Men jeg takker altså for denne vanvittige tillid, man vil vise mig — ja, jeg vil i og for sig ikke sige, den er vanvittig — men altså for den tillid, man vil vise mig.

Hr. Grünbaum var inde på et problem vedrørende Sjællands Tidende. Han sagde, at Sjællands Tidende havde udtalt, at opsparringsordningen ingen selvstændig betydning havde. Det er klart, at man med den brogede regeringspresse, vi har her i landet, næsten altid vil kunne finde et regeringsorgan, som i en konkret sag er enig med socialdemokratiet. Men jeg går ud fra som givet, at hr. Grünbaum ikke vil betragte alt, hvad Sjællands Tidende skriver, som den største visdom i almindelighed — men måske i særdeleshed i denne sag, hvor det passede ham og stemte med hans synspunkter.

Hr. Grünbaum sagde, at renten i samfundet er tilstrækkelig høj til, at den skulle kalde den fornødne opsparring frem, og deri er jeg i og for sig ikke uenig med ham. Det har altså bare vist sig, at det er den ikke, for der er denne inflationsrisiko, og det er den, vi for boligopsparringsformålets vedkommende vil prøve på at neddæmpe ved at sige, at vi betaler 4 pct. ud over den almindelige højeste bankrente for at prøve på at sikre dem, der sparer op til boligformål, at den kapital, de lægger til side til disse formål, ikke mindskes i værdi måned for måned eller år for år.

Hr. Grünbaum gjorde ligesom hr. Ømann en bemærkning om indlånsrenten, og jeg kan her henvise til, hvad økonomiministeren udtalte under finanslovdebatten; det står at læse i Folketingstidende 1969-70, sp. 2187-2188.

Vedrørende lejeværdien sagde hr. Grünbaum, at han var enig med regeringen i, at de nuværende ejere ikke skulle berøres af en forhøjelse af lejeværdien, så her er der altså et principielt grundlag for enighed, og det håber jeg også vil holde udvalgsbehandlingen igennem. Men han ville hellere se en progression i denne forhøjede lejeværdi; her kan jeg henvise til de bemærkninger, hr. Niels Helveg Petersen gjorde om dette problem.

Vi er naturligvis villige til at drøfte andre

[Finansministeren.]

former for løsning af dette spørgsmål om, hvordan man kan få ejendomspriserne ned i et anstændigt niveau, for denne bestemmelse er jo et forsøg på at dæmpe prisstigningerne for de faste ejendomme, og jeg tror i og for sig, at den sidste måneds ejendomshandler har vist en stagnation i priserne, som kun kan være tilfredsstillende, og jeg håber, at det i nogen grad — jeg siger i nogen grad — kan have sammenhæng med dette forslag.

Hr. Helge Nielsen talte om prisen på kapital. Jeg skal ikke komme ind på boligministerens forslag, men blot sige dette, at hele meningen med det, som regeringen her foreslår, er at få kapitalprisen bragt bedre i overensstemmelse med samfundsbehovet, kort sagt få kursen på obligationerne sat i vejret ved at gøre obligationen til et mere attraktivt papir, ved at forøge opsparingen over obligationsmassen og over byggesektoren igennem de kommende år i stedet for at have den lille opsparende, der i dag kan ligge i obligationerne.

Hr. Ib Thyregod stillede det spørgsmål, om investeringsforeninger ikke kunne komme under boligopsparende ordningen. Jeg kan ikke på stående fod svare på, hvorvidt dette er muligt rent teknisk, men vil gerne optage en drøftelse med udvalget om dette spørgsmål.

Hr. Ømanns udtalelse om lejeværdien har jeg kommenteret og også hans udtalelse om omflytning og opsparende ordninger.

Hr. Sigsgaard og hr. Kai Moltke fremførte en række principielle synspunkter om obligationer og om kapitalisme og socialisme, men jeg havde i hvert fald ikke den fornemmelse, at det havde alt for meget at gøre med de lovforslag, der var fremsat. Jeg forstår jo også, at de to ordførere har nok at se til for tiden, efter at det parti, de fik samlet sammen forud for sidste valg, nu har delt sig i tre dele.

Boligministeren (Hastrup): Jeg vil gerne takke ordførerne, fordi de trods mange indvendinger og også megen kritik og navnlig mange bemærkninger erkender, måske lige bortset fra hr. Sigsgaard, at disse lovforslag berører problemer, som i det mindste må tages op til drøftelse, og fordi ordførerne

også gav tilsagn om, at en sådan drøftelse kan finde sted.

Det er jo ikke en speciel opdagelse af den nuværende regering, at obligationsmarkedet frembyder problemer for vort samfund. Allerede under den forrige regering blev realkreditkommissionen nedsat. Realkreditkommissionen fik i sit kommissorium til opgave ikke blot at se på strukturforhold og organisationsforhold, men jo også at se på lånegrænser og løbetider — jeg formoder ikke ud fra den forudsætning, at man skulle forhøje lånegrænserne og forlænge løbetiderne, men ud fra den forudsætning, at man skulle bringe dem i bedre overensstemmelse med, hvad moderne tid på disse områder fordrer og forudsætter.

Udtalelserne er jo ikke i den forstand gået i enkeltheder med hensyn til de satser, der er fremlagt i regeringens forslag, og det ville jo heller ikke være rigtigt ved en førstebehandling, der skal være principiel. Men jeg vil da gerne have lov til at sige, at regeringen naturligvis er rede til at drøfte disse ting, vurderingen af de forskellige sektorer, under den forestående udvalgsbehandling. Som jeg sagde i min fremsættelsestale, er der ej heller på dette punkt tale om ultimative forslag. Jeg kan sige, at det er rigtigt, når tendensen i forslagene udlægges på den måde, at med disse forslag ønsker regeringen en større styring af kreditpolitikken i vort samfund.

Hr. Grünbaum beskæftigede sig hovedsagelig med finansministerens lovforslag, men var også inde på en bemærkning, som jeg har gjort i fremsættelsestalen, hvori jeg har udtalt, at det er en illusion at tro, at boligproblemet kan løses, så længe der ikke findes en egentlig markedspris. Hr. Niels Helveg Petersen har allerede kommenteret hr. Grünbaums udtalelser i den anledning, men for at det ikke skal misforstås, vil jeg gerne sige, at jeg bestemt betragter boligen som et socialt forbrugsgode og som et nødvendigheds-gode i tilværelsen, og at jeg ikke mener, at samfundet kan unddrage sig sine forpligtelser til på boligområdet at bistå de mennesker, der ikke har samme forudsætninger som andre for at opnå dette gode.

Det, jeg sigtede til, var, at man kan vel sige om den nuværende tilstand, at det beløb, som f. eks. vismændene har gjort op til

[Boligministeren.]

de berømmelige 3½ milliard kroner, fordeles ud over sektoren efter kriterier, der ikke kan siges at være socialt betonedede. Nu tror jeg bestemt ikke, det er muligt at realisere en markedspris fra den ene dag til den anden, ej heller fra det ene år til det andet. Vi har haft disse forhold på boligområdet i den sidste menneskealder eller siden begyndelsen af den anden verdenskrig, og det er da helt klart, at det har skabt en rent faktisk tilstand, som må respekteres. Regeringen har heller ikke fremlagt forslag om generelle forhøjelser af huslejen eller generelle forhøjelser af lejeværdien for enfamiliehuse. Vi prøver at bevæge os frem mod markedsprisen ad den vej, som for så vidt allerede blev tiltrådt som den rigtige under de boligpolitiske forhandlinger i 1966, nemlig den gradvise normaliserings vej. I boligforliget 1966 taltes der om normalt tilstand. Dette udtryk, normalisering, var et udtryk, som den daværende regering skabte, men som vi andre accepterede som dækkende i og for sig akkurat det samme, efter min opfattelse i det mindste, som min udtalelse i fremsættelsestalen dækker. Men vi var enige om, at det kunne kun foregå gradvis.

Nu har vi jo fremsat dette forslag om forøgelse af lejeværdien ved boligskitte, og vi ved, at der er forhandlinger i gang mellem lejernes og ejernes organisationer. Hvorvidt disse forhandlinger fører til et resultat, tør jeg ikke udtale mig om på nærværende tidspunkt, men det er helt klart, at forudsætningen for, at de skal føre til et resultat, naturligvis er, at begge parter, både lejerne og ejerne, kan se deres fordel i at opnå et resultat. Det er vel også sådan, at interesserne er ikke ensidige, for lejerne kan vel opnå større frihed i deres boligforhold mod at give ejerne indrømmelser. Det tør jeg ikke udtale mig om. Vi må afvente, hvad der kommer ud af disse forhandlinger mellem ejerne og lejerne, men det, regeringen har foreslået, er, at den gradvise normalisering skal fremmes, dels ved boligskitte, dels naturligvis ad de kanaler, som boliglovgivningen i sig selv forudsætter, og som f. eks. gør det muligt for de kommuner, der ligesom Herning, som vi hørte om i fjernsynet forleden dag, mener, at deres boligmarked er mættet i kraft af

lovens bestemmelser, at liberalisere inden for deres områder.

Jeg var glad for hr. Helge Niensens udtalelse om, at havde vi ikke fået boligforlig, ville situationen have været værre. Det er da ganske ubestridt, at havde man dengang simpelt hen ladet 5 og 7 være lige eller bare indtaget det efter min mening negative standpunkt, som SF dengang indtog, så ville boligsituationen i dag have været ringere, end den er, og så ville de sociale ordninger på dette område også have været ringere, end de rent faktisk er. Vi må da heller ikke glemme, hvis vi ser på den sociale side af sagen, at vi ved den lejlighed fik indført boligskikringsordningen.

Jeg var ikke ganske klar over, hvad hr. Helge Nielsen mente med sin bemærkning om tillægslåne. Tendensen i forslaget her er jo, at betingelserne for at opnå tillægslån i boligejendomme skærpes, i overensstemmelse i øvrigt med den praksis, der hviler på de aftaler, der er sluttet mellem realkreditinstitutterne og Nationalbanken, men dermed strammes altså også mulighederne for ad den vej at kunne, om jeg så må sige, belaste obligationsmarkedet til skade f. eks. for nybyggeriet.

Det er rigtigt, som hr. Helge Nielsen nævnte, at der foregår forhandlinger mellem boligministeriet og Fællesorganisationen af almennyttige Boligselskaber om en selvfinansieringsordning — også disse forhandlinger skal som bekendt først være færdige den 15. februar — og at et af udgangspunkterne for disse forhandlinger er, at der opnås en vis støtte til landsbyggefonden gennem de muligheder, der kan være for reguleringer ved lejeskitte eller boligskitte. Som bekendt er der i forvejen en reguleringsregel i den private boligmasse, men det er der ikke i de almennyttige boligselskaber. Jeg vil gerne sige det på den måde, at jeg ser det som en fordel, hvis landsbyggefonden kan styrkes. Det er helt givet, at dette ikke alene vil være af stor økonomisk betydning i årene fremover og give et sikrere grundlag for de sociale selskabers fremtidige virke, men at det også kan bidrage til inden for hele det sociale byggeri at fremkalde rationaliseringer og forenklinger, som også på mange måder kan siges at være påkrævede og fordelagtige.

[Boligministeren.]

Hr. Helge Nielsen forsikrede, at socialdemokratiet ikke vil være med til generelle lejeforhøjelser i den gamle boligmasse — sådan forstod jeg det. Må jeg sige, at regeringen har heller ikke fremsat forslag om generelle lejeforhøjelser i den gamle boligmasse.

Hr. Helge Nielsen gjorde nogle almindelige bemærkninger om boligsituationen. Det giver mig anledning til at meddele folketinget de sidst foreliggende tal, som netop er kommet i dag, om, hvordan situationen er for boligbyggeriet. Ved udgangen af 1969 var der på skønnet basis påbegyndt ca. 55.000 boliger i 1969 mod ca. 44.400 i 1968. Vi skønner, at der bliver fuldført ca. 46.000 boliger i 1969 mod knap 45.000 i 1968, og ved udgangen af året var der 66.000 boliger under opførelse mod knap 58.000 boliger ved udgangen af 1968. Disse tal viser jo en overordentlig kraftig aktivitet i det forløbne år. Jeg tør ikke udtale mig med sikkerhed om, hvorvidt denne aktivitet vil fortsætte. Vi ved jo alle sammen, at en række specielle forhold har gjort sig gældende i det forløbne år, deriblandt naturligvis også de særlige skattemæssige forhold, som har eksisteret, og andet kan også have påvirket byggeriets omfang. Vi ved heller ikke, hvordan efterspørgslen vil blive i det kommende år. Om disse tal kan holdes, tør jeg derfor ikke sige bestemt; jeg kan kun konstatere de tal, som rent faktisk foreligger.

Hr. Knud Østergaard fremhævede, efter min mening med rette, at sigtet med denne lovgivning er at tilvejebringe et generelt lavere renteniveau, og det er jo klart et sigte, der tjener erhvervslivets interesser. Jeg vil gerne sige, at afstanden mellem de lånegrænser, der rent faktisk eksisterer i kraft af det gældende udlånsniveau til erhvervslivet, og de lånegrænser, der er fastlagt i lovforslaget — jeg ved godt, at der formelt i øjeblikket eksisterer andre lånegrænser, for så vidt angår erhvervsejendomme — at afstanden mellem det faktisk

gældende normale låneniveau og de grænser, der er fastsat i lovforslaget, ikke er så betydelig, som man måske kunne formode, når man lyttede til hr. Knud Østergaards udtalelser. Og med hensyn til løbetiderne er de stort set de samme som dem, der er foreslået af realkreditkommissionen, og dér bør man bemærke sig, at realkreditkommissionen når til sit resultat ud fra en vurdering af sikkerhedshensynet, realsikkerhedshensynet, så altså også ud fra dette synspunkt er man af den opfattelse, at de gældende løbetider, sådan som de er, og sådan som de måske mere formelt er, bør begrænses.

Hr. Ib Thyregod og andre ordførere omtalte problematikken omkring ejerlejlighederne. Jeg vil gerne bekræfte, at boligministeriet har en undersøgelse i gang, og at resultatet af denne undersøgelse kan forelægges og indgå i forårets boligpolitiske overvejelser. Jeg vil gerne sige til det høje folketing, at sådanne undersøgelser er vanskelige at foretage, fordi det statistiske materiale ikke er særlig fyldigt, og fordi loven jo heller ikke er så gammel, at erfaringsmaterialet er overvældende stort. Et af de sikre indicier får man ved at følge aviserne og se, hvordan prisudviklingen er dér. Men vi vil altså med alle de hjælpemidler, der er til rådighed for os, prøve på at vejlede folketinget så godt som overhovedet muligt med henblik på en bedømmelse af, hvordan ejerlejlighedsloven har virket, og hvordan den virker.

Hr. Ib Thyregod omtalte realkreditkommissionens betænkning, og hr. Ømann havde en lidt sarkastisk bemærkning, forekom det mig, hvor han sagde, at han efter at have læst kommissionsbetænkningen følte, at man ikke kunne betegne det som en reform. Ja, det kommer nu an på. Hvis man ser på hele den baggrund, som kommissionen har haft — og realkreditinstitutterne har jo en rig tradition i dansk økonomisk liv — synes jeg nu, det er et meget væsentligt skridt fremad mod en forenkling og rationalisering af hele systemet, som man er nået til, og jeg synes også, det er værd at

[Boligministeren.]

fremhæve, at kommissionen under sit arbejde faktisk har opnået resultater sådan at forstå, at selve forenklingen af hele opbygningen gennem fusioner forholdsvis nemt kan gennemføres, så snart folketinget tilvejebringer det legale grundlag. Så jeg føler grund til at takke kommissionen, og jeg vil også gerne gøre den tilføjelse, at jeg synes — når man læser kommissionsbetænkningen — at det er en ganske overordentlig velskrevet analyse af hele denne problematik.

Nu er det ikke meningen, at vi skal drøfte enkelthederne i kommissionsforslaget ved denne lejlighed. Jeg kan sige til det høje folketing, at det er hensigten på grundlag af kommissionsbetænkningen at fremsætte et lovforslag inden 15. marts; det kan altså i så fald komme til at indgå eller skal i så fald indgå i de overvejelser, som vi her gør os. Men det bliver jo et lovforslag, som først og fremmest kommer til at vedrøre struktur- og vurderingsproblemer og andre af de ting af mindre central, men naturligvis væsentlig betydning, som ikke er berørt i den lovgivning, der er fremlagt for folketinget her i dag.

Hr. Ømann var på baggrund, formoder jeg, også af realkreditkommissionens betænkning inde på betragtninger over indeklån. Jeg forstår, at nu får vi et forslag fra socialistisk folkepartis side, hvor man i mere konkret form vil udmønte disse tanker. Jeg vil på forhånd gerne sige, at jeg med stor interesse vil drøfte denne tanke, også fordi jeg i den måske aner nogle muligheder for at bidrage til at skabe et mere stabilt grundlag for en langsigtet finansiering af byggeriet, hvilket jo atter er forudsætningen for, at planlægningen kan komme til at foregå i fornøden tryghed. Man kan selvfølgelig have sine tvivl om, hvorvidt der er bæreevne i samfundet, men kan man finde frem til, hvordan man skal kunne honorere det tilsagn, man gennem sådanne værdifaste papirer på fremtiden udsteder til de mennesker, der sparer op, så synes jeg da kun, det vil være af den allerstørste betydning og også af den største betydning i relation til selve boligsagen.

Jeg skal ikke gå meget ind på hr. Arne Larsens betragtninger, men han sagde, at vi

— det må jo blive de fire boligforligspartier — da vi havde sluttet boligforliget i 1966, hævdede, at nu havde vi løst boligproblemerne én gang for alle. End ikke det citat, som hr. Knud Østergaard havde af hr. Axel Ivan Pedersens udtalelse, kunne på nogen måde udlægges således, at vi virkelig skulle have haft den selvtillid. Jeg erindrers da for mit vedkommende helt klart, at jeg sagde, at vi ikke mente dermed at have løst boligproblemet. For det første omhandlede boligforliget jo ikke alle boligproblemer — der var en lang række problemer, som ikke var med i selve boligforliget — og dertil kom naturligvis, at vi vidste, at med dette tog vi et skridt frem, men en total løsning var det ikke, og så meget des mere grund er der naturligvis til nu at overveje situationen, hvor vi står midt i perioden. Det synes jeg ikke er et forhold, man skal dramatisere mere end allerhøjest nødvendigt.

Jeg skal ikke gøre yderligere bemærkninger. Nu går disse forslag jo til 21 mands udvalget. Jeg kan sige, at samtidig vil vi fremskaffe yderligere materiale også til boligudvalget. Jeg har nævnt, at ejerlejlighedsundersøgelsen vil gå til boligudvalget, så snart den foreligger, og der udføres jo også på andre fronter inden for sektoren et arbejde, som kan få betydning for vore vurderinger.

Jeg kan ikke lade være at sige til sidst, at udviklingen rider meget hastigt, tror jeg, på dette område, og også den tekniske udvikling løber overordentlig hurtigt. Som det vil være medlemmer af tinget bekendt, har boligministeriet i samarbejde med statens byggeforskningsinstitut taget initiativ til oprettelse af et udviklingsråd. Jeg må sige, at da vi begyndte at arbejde med de planer, var det for mit vedkommende ud fra den forudsætning, som det også stadig væk er, at nu gjaldt det om at udnytte eksportmulighederne, men efterhånden som jeg har arbejdet med det, er jeg blevet klar over, at udviklingsrådet også får en rent defensiv opgave, nemlig den at klare sig over for den konkurrence, som vi kan blive påført af udlandet. Jeg tror, at Danmark har store muligheder for at hævde sig på boligområdet, og der er også i byggerapporten adskillige gode tanker, som kan fremme en udvikling i den retning, men det forudsætter, at

[Boligministeren.]

vi relativt hurtigt finder frem til løsninger, og i den forbindelse tror jeg at dette forår er meget vigtigt og meget relevant.

Grünbaum: Én ting er i hvert fald fremgået af denne debat, og det er, som vi vidste i forvejen, at der er en masse problemer forbundet med løsningen af et spørgsmål som boligproblemet. Jeg vil gerne sige lidt om boligproblemet som et socialt problem, som nu også boligministeren var inde på igen.

Det, boligministeren sagde, kunne lyde, som om vi egentlig var enige om formuleringen af et sådant socialt boligprogram; det lå jo også i det udtryk, som boligministeren sagde vi havde brugt i forbindelse med boligforliget, en normalisering af boligmarkedet.

Desværre må jeg sige, at vi er ikke enige på det punkt. Det, som boligministeren forestiller sig, og det har jeg også forstået på andre ting i fremsættelsestalen, er jo, at, skal vi sige, den almindelige lønmodtager skulle kunne klare sit boligbehov til en pris, som er bestemt af det frie marked, sådan som boligprisen bliver på et frit marked i nybyggeriet. Men så kan der naturligvis, som boligministeren var inde på det, være visse socialt dårligt stillede grupper, som man skulle hjælpe.

Ja men det er slet ikke i den betydning, jeg bruger udtrykket, at boligbehovet er et socialt behov. Jeg bruger udtrykket boligbehovet som et socialt behov i samfundsmæssigt vid forstand. Vi tror nemlig ikke på, at man overhovedet kan løse boligproblemet, hvis man vil acceptere den programmerklæring, som boligministeren har fremsat her. Også for mennesker med en almindelige indkomst tror vi det er rigtigt, at vi nu helt klart erkender, at vi ad den vej ikke kan skaffe de boliger, som vi i et moderne samfund må mene familierne skal have for at trives ordentligt. Dér tror jeg egentlig også at boligministeren selv mener, at han har den samme opfattelse. Vi kan ikke skaffe disse boliger til det, vi kalder almindelige mennesker med almindelig indkomst osv., hvis der ikke bliver ført det, vi kalder for en social boligpolitik, hvorved man altså ikke skal forstå, at man hjælper særlige,

meget dårligt stillede sociale grupper. Det er dér, forskellen i opfattelsen ligger.

Al erfaring tyder på, at det, jeg siger her, er rigtigt, og det kan man jo beklage. Man kan beklage, at folk måske hellere vil have en bil end en bolig osv., der kan siges mange ting om det. Men vi må lære af erfaringerne, at hvis også det danske samfunds problem — det er jo ikke bare vort problem, det findes også i andre lande — på boligområdet skal løses, som moderne sociologer, psykologer og også alle vi andre almindelige mennesker mener det skal løses, må der fremskaffes boliger til befolkningen, som vi skal kunne fremskaffe i et samfund af Danmarks standard, af hensyn til børnene, men ikke kun af hensyn til børnene, også af hensyn til de voksne. Vi kan jo bare tænke på alle de problemer, der nu er i de unge familier og i familier med halvvoksne børn: støjproblemer, radioproblemer, musikproblemer osv. Der er virkelig meget, meget store problemer her, der skal løses, og det er derfor, vi siger, det er et socialt problem. Og hvad fører denne tankegang så til? Ja, den fører til at sige, at her er en vældig samfundsmæssig opgave, der ikke kan løses over det almindelige kapitalmarked. Den kan ikke løses over den almindelige rentemekanisme, som finansministeren var inde på det, med den høje rente.

Nu lagde finansministeren måske ikke mærke til, at jeg i den forbindelse havde en lille bemærkning, hvor jeg sagde, at renten er så høj, at den burde kunne skaffe opsparing frem; der skulle være incitament nok, hvis det var det, der var problemet, tilføjede jeg, men det er det ikke. Det er ikke for folk et spørgsmål om, hvor meget jeg kan få i rente. Den mekanisme er simpelt hen ikke tilstrækkelig til at klare det moderne samfunds problem. Den gamle rentemekanisme kan ikke klare det.

Her har finansministeren helt rigtigt sat fingeren på et ømt punkt i SF-forslaget. Vi har ikke i dag drøftet SFs forslag, det kommer vi jo til, men vi kender disse ting om værdisikret opsparing. Det lyder meget godt med 6 pct. i rente, men hvis man så skal betale 4 pct. oveni hen ad vejen, er det jo ikke 6 pct. Det skal jeg ikke sige mere om, men det er jo et af problemerne ved den værdisikrede rente, og det er derfor, at

[Grünbaum.]

de forslag, der har været fremme om værdisikret rente, ikke har fundet accept hos de store grupper, som i og for sig skulle bruge det; de har afvist det, de vil hellere have den almindelige rente på 9 og 10 pct., for det har i virkeligheden været billigere for dem også set på lang sigt. Vi vil også gerne drøfte dette forslag, men der er disse problemer.

Jeg vil bare fastslå, at vi ikke kan løse boligproblemerne over den almindelige kapitalmarkedsmekanisme og over den almindelige rentemekanisme, og her vil jeg gerne pege på noget, som jeg synes der kan ligge et fremskridt i. Det er beklageligt, at vi igen må gå til Sverige for at se det, men svenskerne har jo i mange år netop ud fra samfundsmæssige synspunkter haft en boligfinansieringsordning, hvor man siger: dette her er en samfundsopgave, pengene skal skaffes. Det siger vi også. Vi siger ikke, at de kan trækkes ud af luften. Svenskerne finansierer jo deres boligbyggeri til en forholdsvis lav rente, 6-7 pct., og har gjort det i mange år. De siger: den rente, vi skal finansiere til, er en langtidsrente, det er den rente, der måske har været gældende i de sidste 10 år, og boligbyggeriet skal ikke være underkastet disse vældige svingninger. Og hvorfor skal det egentlig det? Det er jo, fordi man simpelt hen hænger fast i nogle forældede kapitalistiske fordomme. Ordet kapitalistisk er her ikke brugt i og for sig i en odios betydning, men som udtryk for et system. Man hænger simpelt hen fast i alle disse fordomme.

Vi lever jo i et samfund, hvor vi er i stand til gennem en offentlig finansiering at klare disse problemer udmærket og kan holde en lav rente og en stabil rente og ikke behøver at være afhængige af disse svingninger, vi har, med kurstab osv. osv. Det er noget af det, vi gerne ønsker at man tager fat på i disse drøftelser og finder frem til et system, der kan give os et virkelig solidt, langtidsbestemt finansieringsgrundlag for løsning af det store problem, som byggeriets problem er. Det er det, vi mener med at finde frem til en normalisering af boligmarkedet. Vi har ikke tænkt os, at det hele skulle føres op til kostprisen i de nye boliger, men vi har forestillet os, at vi ved en aktiv indsats kan tvinge et nyt boligbyggeri

igennem på et væsentlig lavere prisniveau og derigennem få det, man har kaldt for en normalisering.

Helge Nielsen: Til hr. Knud Østergaard vil jeg gerne sige, at jeg er nu ikke så sikker på, at de betragtninger, hr. Knud Østergaard fremkom med vedrørende de fremsatte lovforslag, at de ville bringe kapital frem, som ellers ville gå til forbrug, var rigtige. Jeg tror, hr. Knud Østergaard her fortsatte lidt i sin julestemning og sine juleeventyr. Jeg tror snarere, realiteten vil være, at forbruget bliver nedsat hos lejerne, og at det vil skabe nye og store forbrugsudvidelser hos ejerne. Jeg tror ikke, det vil gå på den måde, som hr. Knud Østergaard måske ønskede det.

Så var hr. Knud Østergaard stadig væk lyrisk og snakkede om den udstrakte hånd. Vi vil da gerne vide, hvad der skjuler sig i hånden, inden vi tager imod den. Hr. Knud Østergaard talte også om, at vi skulle melde os under fanerne. Dét vil jeg spørge, om ikke fanerne er lidt for grønne. Jeg vil i hvert fald gerne se farven på fanen, før jeg melder mig under den.

I øvrigt synes jeg, hr. Knud Østergaard gik vældigt på kattepoter i forhold til tidligere indlæg i debatten om disse spørgsmål. Jeg kan ikke her citere, hvad hr. Knud Østergaard har sagt om de forslag, socialdemokratiet har stillet tidligere, men jeg hørte ikke noget om det i dag. Jeg ved ikke, om jeg skal betragte det sådan, at den, der tier, samtykker, og at der er sket en ændring. Det ville naturligvis glæde mit parti meget.

Hr. Ib Thyregod mente, at vi fortsat ville have bolignød og boligmangel efter 1974; hvis vi ikke reviderede boligforliget. Jeg vil gerne spørge, om det er hr. Ib Thyregods opfattelse, at de forslag, der ligger i dag, vil give en større boligproduktion, og om de øvrige forslag, som vi ikke kender, vil medvirke til, at vi kan få en boligproduktion, der er større end den nuværende. For det er efter min opfattelse den eneste måde, vi kan løse bolignøden og bolig mangelen på, hvis ikke hr. Ib Thyregod mener — og det vil jeg nødig tro — at vi skal ordne boligsituationen på en sådan måde, at lejen bliver så høj og så dyr, at vi dermed afskaffer bolig mangelen, fordi folk ikke har råd til at

[Helge Nielsen.]

leje de boliger, der bliver til rådighed, men ikke afskaffer bolignøden.

Hr. Niels Helveg Petersen var inde på nogle betragtninger over de unge årganges vækst i de kommende år. Det var nogle tal fra rapporten. Jeg har også set de tal, og jeg har også andre steder set prognoser over, hvor stor boligproduktionen skal være i de kommende år. Jeg er bange for, at der er nogle fejlregninger og nogle fejlvurderinger i alle disse tal. Jeg tror, man har glemt den vandring, der sker fra land til by, glemt saneringsproblemet, glemt vurderingen af, hvor stort boligbehovet vil blive i 1970'erne, og derfor er det min opfattelse, at vi fortsat må regne med at skulle have en stigende boligproduktion i ret mange år endnu.

Jeg vil også gentage min påstand om, at det er en ungdomsfjendsk politik. Hr. Niels Helveg Petersen sagde, at hvis det var det, så havde den tidligere førte politik været mere ungdomsfjendsk, og den havde socialdemokratiet ansvaret for. Jeg tror, hr. Niels Helveg Petersen skal tænke sig lidt om. Der har vel stort set været to opfattelser, hovedopfattelser, i denne sag igennem årene, en konservativ boligpolitik og en socialdemokratisk boligpolitik. Det har desværre også været sådan, at det er de radikale, der har bestemt, hvilken boligpolitik der skulle føres, så ansvaret for den skiftende boligpolitik og måske de manglende løsninger, de dårlige løsninger, kan hr. Niels Helveg Petersen hente i sit eget parti.

Jeg blev af hr. Kai Moltke spurgt om socialdemokratiets stilling til lejen i den gamle boligmasse. Jeg mener, at jeg har tydeliggjort det. Jeg har sagt det, og jeg kan gentage, at jeg mener ikke, at der nogen sinde er ført bevis for, at vurderingslejen i den gamle boligmasse er for lav, og heller ikke for, at den gamle boligmasse er mere værd, end den koster endnu. Vor opfattelse er, at vi i første omgang, først og fremmest, skal ofre alle kræfter på at søge at nedbringe lejen i den nye boligmasse.

Boligministeren var ikke helt klar over, hvad jeg mente med mit spørgsmål vedrørende tillægslån. Det, jeg spurgte om, var, om boligministeren ikke havde betænkeligheder ved ophævelse af rationeringen, altså at frigivelsen af långivningen skulle føre til

forbrugsudvidelser. Det var en debat, som hr. Ivar Nørgaard og økonomiministeren havde påbegyndt under finanslovdebatten, jeg hentydede til.

Så oplyste boligministeren os om nogle tal for fuldført byggeri og for byggeri under opførelse. Jeg vil gerne spørge om tallene for påbegyndt byggeri. Jeg mener, at boligministeren har dem, og hvis det er tilfældet, kunne vi få dem i dag. Ellers må vi jo have dem til udvalgsarbejdet.

Boligministeren sagde i dag ikke noget om regeringens stilling til rentesikringen. Jeg vil spørge, om også den har skiftet, om ministeren, om regeringen tilslutter sig socialdemokratiets forslag om en fortsættelse af rentesikringen ud over 1974.

Jeg blev klar over, at venstre ikke ønskede at ændre loven vedrørende ejerlejligheder, hvor vi jo helt klart har markeret, at vor betingelse for at kunne være med må være, at denne urimelighed stoppes, således at vi kan hindre den fortsatte spekulation i boligmassen gennem loven om ejerlejligheder.

Ib Thyregod: Hr. Helge Nielsen stillede mig et par enkelte eller et enkelt spørgsmål, jeg gerne vil besvare. Det angik den udtalelse, jeg kom med i mit første indlæg, hvor jeg sagde, at hvis man ikke reviderer boligforliget, kunne man regne med muligheden for boligmangel i 1974. Det mener jeg er korrekt. Jeg mener, at vi ikke kan køre videre med boligforliget, som det foreligger, og at der gennem nye foranstaltninger må skabes mulighed for den større boligproduktion, som vi nu er enig om, og finansieringen af denne. Jeg citerede i denne forbindelse et uddrag af byggerapporten, hvor det siges, at opretholdes boligbyggeriet i det nuværende omfang, er der udsigt til, at landet i løbet af få år kan overvinde den boligmangel, der endnu gør sig gældende især i hovedstadsområdet, og på lidt længere sigt vil der kunne skabes en boligreserve. Det siges videre i byggerapporten, at forudsætningen herfor imidlertid vil være, at spændingerne mellem huslejeniveauerne i nybyggeriet og den ældre boligmasse udlignes. For udviklingen i det totale boligbehov vil det være af afgørende betydning, i hvilket omfang subventioner af forskellig art opretholdes. Det vil altså sige, at rapporten

[Ib Thyreged.]

lægger vægt på, at man også løser normaliseringsspørgsmålet.

Det er jo klart fremgået af boligministerens udtalelser, at der ikke fra regeringens og regeringspartierne side tilsigtes generelle lejeforhøjelser, men alene lejeforhøjelser i forbindelse med genudlejning. Men der kan måske i denne forbindelse nævnes et par tal fra byggerapporten, hvor det siges, at huslejen i gode boliger med centralvarme opført før krigen fra 1939 til 1969 kan skønnes at være steget med ca. 150 pct. I samme periode er den gennemsnitlige time-løn i industri og håndværk steget ca. 950 pct.

Endelig vil jeg gerne sige til sidst, at det er ikke rigtigt, når hr. Helge Nielsen anfører, at venstre ikke ønskede loven vedrørende ejerlejligheder revideret eller ændret. Jeg har udtrykkelig sagt her tidligere i dag, at vi ville have loven under observation under hensyn til de yderligere erfaringer, der eventuelt måtte komme, og at vi under hensyn hertil ikke ville modsætte os en revision, hvis der konstateredes yderligere misbrugstilfælde.

Endelig vil jeg gerne til sidst sige i anledning af en misforståelse fra hr. Arne Larsens side, at jeg ikke har udtalt mig om rentesikringen. Det, som jeg udtalte mig om, var boligsikringen, som jeg mente at man burde lade fortsætte også ud over 1974.

Niels Helveg Petersen: Jeg vil sige meget stiltfærdigt til hr. Helge Nielsen, at jeg jo ikke rettede anklager mod nogen. Jeg opfordrede kun til ydmyghed også over for det, som man selv har været med til at lave. Og jeg synes ikke, hr. Helge Nielsens sidste svar her til mig var noget godt eksempel på denne ydmyghed. Jeg tror, det er svært rigtigt at komme igennem med det synspunkt, at alt, hvad der har været skidt, ja, det er de andre, der har lavet det, og det er jo altså nu åbenbart ikke bare de konservative, men endnu værre de radikale, og resten var så noget, socialdemokratiet havde æren af.

Det, jeg tror vi kan konstatere, når vi taler om det ungdomsfjendske, er, at den bestående tilstand, hvem der end er skyld i

den, er resultatet af en boligpolitik, som ikke stiller de nye boligsøgere godt. Hvis derimod intentionerne, hensigten med de forslag, som er forelagt, realiseres og der indtræder prisdæmpende virkninger ved enfamilieshussalg og de forkortede løbetider giver bedre obligationskurser, ja, så er det noget, som stiller nye boligsøgere bedre.

Jeg har altså ikke villet optage en debat om skyldproblemet, kun mane til ydmyghed, og i og for sig ikke villet slynge om mig med beskyldninger, kun pege på, at rent konkret ved en fornuftig analyse er den tilstand, vi har i øjeblikket, ikke tilfredsstillende for nye boligsøgere.

Ømann: Jeg føler trang til at takke boligministeren for de ord, han sagde om byggeforskning og om teknisk udvikling. Jeg synes, det peger hen i retning af det, som for mig står som løsningen af det problem, der er hovedemnet her i dag, løsningen af boligproblemet, at gøre nybyggeriet billigere. Det har en organisatorisk og en teknisk side, men det har også en renteside, og i den forbindelse vil jeg gerne sige til finansministeren, at der er jo i en travl tid ikke noget at sige til, at ministeren ikke har haft tid til at læse vort forslag helt igennem, men jeg er overbevist om, at inden enden tager, vil ministeren til fulde forstå tankerne i vort forslag. Men der kan jo nok være grund til også over for hr. Grünbaum at forklare, hvad det egentlig går ud på, især på baggrund af det mareridt, som finansministeren havde om, at statens udgifter ville stige med 400 mill. kr. om året. Jeg kan godt forstå, at det er afskrækkende, og at han er holdt op med at læse.

Se, samtidig med at staten sælger obligationer og får penge ind ved det, bruger man de penge, man får ind, til at låne ud. De obligationer, man har solgt, har man forpligtet sig til at værdiregulere, men de lån, man etablerer, de penge, man låner ud, får man samtidig også værdireguleret ydelserne på. Det vil altså sige, at der helt uden om finansministerens nattesøvn er tilvejebragt en balance. Jeg anser det ikke for afgørende, om denne balance er fuldkommen. Jeg anser det for en fordel, at obligations-salget i og for sig er løsrevet fra udlånsvirksomheden. Det giver en meget stor smidig-

[Ømann.]

hed, og jeg tror, det vil være godt at have statskassen som stødpude, en ny form for kurspleje, om man vil.

Der er jo ikke nogen trolddom i dette, at man pludselig kan tillade sig at låne ud til 6 pct. og kan have forventning om at afsætte værdifaste obligationer til 6 pct. Det, det drejer sig om her, er at skrælle det krav væk, som kreditorerne har på inflationsdækningen. Man kan naturligvis diskutere, hvor stort dette krav i realiteten er. At det findes, det ved vi. Men der skal sikkert ikke være meget galt i, at det ligger på 4 a 5 pct. Man ser jo, at inflationsudviklingen svarer til noget lignende. Jeg tror, der vil være udmærket afsætning på sådanne obligationer.

Så siges der: ja men det er jo noget, der ligner de indekxkontrakter, vi nu har. Det er nogle helt andre, der skal betale, end dem, der får fordel af dem. Det er nu ikke nogen helt tilfældig kreds, der skal betale her. Det er de låntagere, der er, det er de ejendomme, hvori lånene placeres, hvis man vil bruge dem til nedbringelse af begyndelseslejen i nybyggeriet. Og en væsentlig ting i det, vi her i dag snakker om, er jo spørgsmålet om nedbringelse af renten i nybyggeriet. Det er ved siden af det tekniske og det organisatoriske en af hovedforudsætningerne for at gøre nybyggeriet billigere. Det, der sker, er jo, at der sker en løbende regulering af lånydelserne i overensstemmelse med et indekstal. Er der noget urimeligt i det? Nej, for det bevirker, at den ydelse, man skal betale, hele tiden svarer til forudsætningerne, de reale forudsætninger, dengang man indgik lånekontrakten, dengang man for så vidt også indgik lejekontrakten.

Hertil kan siges: ja men hvis de nu bliver så tillokkende, disse statsobligationer, der er indeksregulerede, vil det jo gå ud over andre opsparingsobjekter. Ja, så sandelig vil det da det. Men det er jo det, der er meningen med det hele. Det er det, der er meningen med vor forenklingstanke. Det er derfor, jeg udtrykte mig lidt kritisk over for realkreditkommissionens betænkning, fordi man ikke gik så vidt, at man sagde: ja men vi har kontormaskineri, vi har teknik til, at dette her kan klares i et enkelt institut uden alle disse falbelader med styrelser og direktører, og hvad ved jeg, i så og så mange

institutter. Det muliggør også en styring af pengestrømmene, og det er det, jeg anser for så væsentligt.

Jeg har fundet en værdifuld tabel i realkreditkommissionens betænkning, en statistik over tinglyste dokumenter. Den viser, at i 1968 blev der tinglyst 5,6 milliarder ejerpantebreve, i første halvår af 1969 3,9 milliarder; det svarer til en årstinglysning, hvis den er uforandret året igennem, på 7,8. En stigning på årsbasis på 2 milliarder . . . [Afbrydelse af finansministeren] . . . I beløb ja. Ser man på posten „andre pantebreve“ — det er den ukontrollerede realkredit, det, nogle kalder det grå marked; det behøver ikke denne ilde nomenklatur, men der er også grå penge, og der er også noget af det, man kunne kalde sorte penge, i det — er der en stigning dér på 1/2 milliard, idet der nemlig er tinglyst 2,8 milliarder i 1968 og i første halvår af 1969 1,6-1,7 milliarder, og det giver jo 3,3 på årsbasis, altså en stigning på 1/2 milliard. Ja men her er virkelig penge, som vi ikke rigtig ved hvad er brugt til, men som vi har en anelse om er brugt til måske lidt for stor forbrugsfinansiering. Jeg tror, det har en overordentlig stor økonomisk interesse at hæfte sig ved disse ting og ved en styring af kapital- og pengestrømmene til en bedre anvendelse end den, vi har været vidne til.

Arne Larsen: Allerførst en undskyldning til hr. Ib Thyregod, fordi jeg har misforstået nogle af de tanker, han fremsatte her. Det står mig nu helt klart, at partiet venstre vil arbejde for en ophævelse af rentesikringsordningen og en fortsættelse af boligsikringsordningen.

Det andet, som jeg lige kort vil beskæftige mig med, er boligministerens udtalelse her om, at regeringen ikke agter at fremsætte forslag om generelle lejeforhøjelser. Det er selvfølgelig udmærket, det tager jeg til efterretning. Vil det også sige, hr. boligminister, at loven om midlertidig regulering af boligforholdene vil blive bibeholdt? Vil det også sige, at boligministeren ikke vil gå ind for aftalefrihed mellem ejere og lejere? For hvis disse to ting gennemføres, betyder det jo så ganske afgjort generelle lejeforhøjelser.

Men vi har dog fået en erklæring om, at regeringen ønsker at gå ind for en lejeforhøjel-

[Arne Larsen.]

se, hvor der er tale om genudlejning; der har været nævnt forhøjelser på indtil 25 pct. Nu ved man jo, hvor tit og ofte folk af mange forskellige årsager skifter lejligheder, og det vil sige, at i løbet af nogle få år har en masse mennesker været ude for genudlejningsforhøjelser på 25 pct. Vi vil altså mange steder få lejligheder, som er ens i kvalitet og udstyr og størelse, men hvor der er et spring i lejen på 25 pct. Jeg tror, det vil blive opfattet meget, meget uretfærdigt af de forskellige lejere, der sidder i den ene eller den anden kategori af genudlejede lejligheder. Derfor synes jeg, at meget i det oplæg, vi har fået, peger hen på, at man arbejder for generelle lejeforhøjelser af den ene eller den anden art. Og det er jo klart, at genudlejningsforhøjelser vil smitte af på den øvrige del af boligmassen; det tror jeg er ganske åbenbart.

Så er der spørgsmålet om markedsprisen, som man også har diskuteret her i dag. Regeringen — hvad skal man sige — siger jo mod, at vi når frem til den retfærdige markedspris, men hvad er den retfærdige markedspris? Det er der jo ingen mennesker der kan sige noget som helst konkret om. I en knaphedssituation, hvor vi har en underforsyning af boliger, er det klart, at markedsprisen ligger højt, og så længe vi har en sådan situation på boligmarkedet, vil det da være helt horribelt at arbejde hen mod den såkaldte markedspris.

Det er blot disse få bemærkninger, jeg ville gøre om spørgsmålet generelle lejeforhøjelser. Jeg håber altså, at boligministeren stadig væk vil fastholde synspunktet, at det ikke er generelle lejeforhøjelser, man ønsker at gennemføre.

Boligministeren (Hastrup): Jeg har kun en enkelt bemærkning til hr. Grünbaum. Jeg prøver på, om vi kunne finde frem til nogenlunde den samme udtryksmetode. Jeg opfattede det, som vi dengang var enige om, at boligforliget skulle normalisere markedet, sådan, at vi skulle stræbe frem mod det, som jeg forstår ved en markedspris, og den var jo udtrykt, denne markedspris, i lejevurderingen. Det er ikke for at rejse en diskussion om selve lejevurderingen, men lejevurderingen blev foretaget ud fra den

forudsætning, at huslejen skulle være, som den ville være i et frit marked under bestemte forudsætninger, som vi håbede på osv. osv. Det var altså i og for sig det, man forstod ved markedsprisen. Jeg tror bestemt ikke, at samfundet kan koble sig ud af boligopgaven, deri er jeg enig med hr. Grünbaum, fordi der ud over de hensyn af social-menneskelig art, som vi taler om, jo også er hensyn til planlægningen, som formentlig vil blive kraftigere og kraftigere i de kommende år.

Må jeg så blot sige til hr. Helge Nielsen, at jeg misforstod åbenbart hr. Helge Nielsen, fordi jeg troede, at det, han udtalte sig om, var lånegrænserne og løbetiden, for så vidt angik tillægslån. Med hensyn til spørgsmålet rationeringens ophævelse kan jeg henvise til den udtalelse, som økonomiministeren fremsatte vist over for hr. Ivar Nørgaard under finanslovdebatten. Dette forslag tager jo ikke i sig selv stilling til spørgsmålet om rationeringens ophævelse eller forbliven.

(Kort bemærkning)

Helge Nielsen: Det var i første omgang hr. Niels Helveg Petersen, der kaldte mig op, idet han mente, at jeg havde givet udtryk for, at det, andre laver, var noget skidt. Det har jeg ikke givet udtryk for; jeg synes da, der er mange mennesker i andre partier, der laver gode ting. Men hr. Niels Helveg Petersen kan vel ikke fortænke mig i, at jeg mener, at det, vi laver, er det bedste, og det tror jeg at jeg nu vil understrege. Med hensyn til det, jeg mener, og det, vi mener med spørgsmålet, om dette er en ungdomsfjendsk politik, er jeg enig med hr. Niels Helveg Petersen i, at i et underforsynt marked har det altid været sådan, at det er de unge, der må undgælde. Det er dem, der har mærket de rationeringer, der er blevet indført. Derfor er det aldeles afgørende for os, at vi får en så høj boligproduktion, at vi kan fjerne disse restriktioner og give de unge de boligmuligheder, som de skal have. Det mener vi ikke der ligger i disse forslag her; vi mener, der ligger stramninger, og derfor mener vi, det er en ungdomsfjendsk politik.

Jeg spurgte boligministeren, forrige gang

[Helge Nielsen.]

jeg havde ordet, om nogle tal. Jeg forstår, at jeg ikke kan få dem her i dag, siden boligministeren ikke kom med dem, eller jeg ved ikke, om det var en forglemmelse. Jeg vil bare lige spørge om dem.

Må jeg også spørge, om de betragtninger, boligministeren har gjort vedrørende generelle lejeforhøjelser, betyder, at ministeren overhovedet ikke agter at komme med forslag om generelle lejeforhøjelser.

(Kort bemærkning).

Grünbaum: Det er spørgsmålet, hvad der skal forstås ved en normalisering. Vi forstår i hvert fald ved en normalisering dette, at det går ind som et led i en almindelig social boligpolitik, altså en samfundsmæssig boligpolitik, således at prisen — så kan boligministeren for min skyld godt kalde det for markedsprisen — bliver resultatet af en bevidst samfundsmæssig indsats over for hele boligproblemet. Det er det, vi sigter efter, og det er det, jeg kalder for social boligpolitik, hvor man ikke overlader boligprisen til det frie markeds kræfter.

Boligministeren (Hastrup): Så nærmer vi os måske forståelsen, idet jeg opfatter hr. Grünbaum på den måde, at han siger, at det er ikke lejen i den til enhver tid nyeste og dyreste bolig, der er markedsprisen — selvfølgelig er det ikke det — og at der til enhver tid i samfundet skal være en bestræbelser for at presse prisniveauet ned, om jeg så må sige, også oppefra, og samfundet har en forpligtelse i den opgave også.

Må jeg lige sige til hr. Helge Nielsen, at når jeg ikke nævnte det tal her i anden omgang, var det, fordi jeg havde nævnt det i første omgang. Jeg har ikke tallet for påbegyndelser i 1970. Den tidligere boligminister, som står ved siden af hr. Helge Nielsen, vil kunne bekræfte, at det vil være meget vanskeligt at give på nuværende tidspunkt. Jeg ville forfærdelig gerne have

haft, da jeg overtog boligministerposten i 1968, at der på mit bord havde ligget en seddel fra min forgænger, der kunne fortælle mig, hvad der ville blive påbegyndt af boligbyggeri i 1968, altså i det kommende år, men det er ikke muligt at give. Jeg vil selv skønne, at antallet af påbegyndelser ikke bliver så stort i 1970, som det har været i 1969. Det tal, jeg kan give, og som er det nyeste tal, vi har, er tallet for 1969. I 1969 er der blevet påbegyndt — det er altså et foreløbigt tal — mellem 54.000 og 56.000 boliger mod 44.400 i 1968 og 45.500 i 1967. Det er de rent konkrete tal, jeg har på nuværende tidspunkt.

Så blev jeg spurgt, om jeg ville stille forslag om generelle lejeforhøjelser. Nej, det er ikke min hensigt. Jeg vil naturligvis se, hvad resultatet bliver af forhandlingerne mellem ejernes og lejernes organisationer. Disse to parter forhandler, som jeg sagde det før, formentlig ud fra den forudsætning, at de begge to skal have noget ud af det. Men regeringens forslag går ikke ud på generelle lejeforhøjelser.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at de 6 lovforslag henvises til det den 10. december 1969 nedsatte udvalg angående forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom) m. fl. lovforslag. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i bygge lov for købstæderne og landet.

Valgt blev: *Juul-Madsen, Burgdorf, Karen Thuræ Hansen, Hans Kjær, Kristen Østergaard, Skov Thulesen, Ib Thyregod, Erik Hansen (Ålborg amt), Rigmor Christensen, Nordqvist, Ove Hansen, Kaj Andre- sen, Albertsen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup [af Kjær Rasmussen og Sigsgaard].

Valgt blev: *Poul Schlüter, Hanne Budtz, Havnstrup Clemmensen, Langkilde, Ib Thyregod, Søren Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Nordqvist, Kjeld Olesen, K. B. Andersen, Camre, Per Hækkerup, Otto Mørch, K. Axel Nielsen og Gert Petersen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Efter at medlem af folketinget *Lembourn* har meddelt, at han atter kan give møde i tinget, er han af vedkommende gruppe udpeget til medlem af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v. i stedet for *Elmerkjær*. Den pågældende er herefter valgt.

Med skrivelse af dags dato har formanden for statens bygningsfredningsfond under henvisning til § 17, stk. 2, i lov nr. 195 af 8. juni 1966 om bygningsfredning fremsendt beretning om statens bygningsfredningsfonds virksomhed i 1968-69 med regnskab for samme periode. Eksemplarer er omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 16. januar, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om en statstidende.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om lån til håndværk og mindre industri.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om teatervirksomhed.

Mødet hævet kl. 17.02.

45. møde.

Fredag den 16. januar kl. 11.

Formanden: I skrivelse af 14. januar meddeler undervisningsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om universiteternes styrelse.

I skrivelse af 15. januar meddeler undervisningsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v., lov om gymnasieskoler og lov om højere forberedelseseksamen.

Medlemmer af folketinget *Sigsgaard* og *Kjær Rasmussen* har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om udgivelse af et folketingsblad.

Efter at der er meddelt folketingsmand *Vestergaard-Poulsen* orlov, har vedkommende gruppe i hans sted udpeget:

Hans Kjær til at indtræde i udvalget angående statsrevisorernes betænkning,

Fanger til at indtræde i udvalget angående forslag til lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje,

Langkilde til at indtræde i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. (af Morten Lange m. fl.) og forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m. v.,

Mads Eg Damgaard til at indtræde i udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger vedrørende de